

1015 A25

SYMBOLAE

AD

GEOGRAPHIAM MEDII ÆVI,

EX MONUMENTIS ISLANDICIS.

EDIDIT, PROLEGOMENIS ET COMMENTARIO ILLUSTRAVIT

M. *ERICUS CHRISTIANUS WERLAUFF*

REGI A CONSILII JUSTITIE, HISTORIE IN UNIVERSITATE HAUNIENSI PROF. P. EXTRAORD.
BIBLIOTHECÆ REGIÆ AB EPISTOLIS.

HAUNIAE MDCCCXXI.

LIBRARIÆ GYLDENDALIANÆ IN COMMISSIS.

TYPIS SCHULTZIANIS.

SYMBOLAE

GEOGRAPHIAM MEDIUM

EX MONUMENTIS ISLANDICIS

Summa Geographiæ mediæ ævi ad mentem Islandorum,
cui accedit Itinerarium ad Romam et terram sanctam
susceptum.

Tametsi ea veterum Islandorum scripta, quæ mythos et historiam Septentrionis tractant; et numero et gravitate potiora sunt, ideoque imprimis edita et illustrata, constat tamen, complura ex reliquis hujus gentis monumentis literariis, haud indigna esse quæ accuratiori disquisitioni subjiciantur. Si vel in scriniis Arna-Magnæanis deperditos libros classicos islandice translatos frustra quæris, aliquod tamen ad crisin Sallustii et Lucani spicilegium, horum auctorum versiones, sub titulo: *Romveriasögur*, Philologo forsitan præbebunt, quemadmodum et ea loca, in quibus Græcorum et Romanorum scripta vel commemorantur vel allegantur, collecta et illustrata, additamenta quælibet ad Celeberr. *Heereni* Geschichte des Studiums der griechischen und römischen Literatur, censerî poterunt. Ex libris argumenti theologici, unicum Sec. XIII^{ta} *Stiorn* dictum, diligenti examini subjecit *Harboeius* (*Dänische Bibliothek*. VIII. p. 4 sq.); tot vero quot extant, libri ascetici, acta Sanctorum et Legendæ, num autographa sint, an versiones, nonne inter ea lateant Apocrypha, vel alia opera deperdita, æquis compertum habet? Denique nostro tempore, quo Mediæ Ævi scriptis romanticis edendis et commentandis operam tam insignem navarunt, tot in exteris viri doctissimi et ingeniosissimi, nonne quæstioni de illorum origine et inter dissitas gentes propagatione lucem affundere possint versiones fabularum romanensium, quæ diligentæ Islandorum literariæ debemus.

Allata, ut spero, quodammodo commendabunt sequentem editionem speciminum, quæ veterum Islandorum *scientiam geographicam*, hactenus haud satis perspectam,

nobis ob oculos sistunt. Pro naturali, qui Geographiam et Historiam intercedit, nexu, jam suspicari licet, gentem huic scientiæ tanto fervore deditam, etiam illi aliquid studii impendisse. Occurrunt quoque in historiis eorum, quoties occasio se offert, ad facta melius illustranda, localium περιγραφῶν magis minusve proluxa descriptio. Sic Sveciæ delineationem geographicam exhibet *Heimskr.* T. II. p. 97; Norvegiæ *Ol. S. Tryggv.* ed. *Reenhielm* p. 91; Daniæ *Knyttl. S.* p. 60 et *Gaunguhrolfs Saga*, Russiæ *Orvarrods S.* et q. s. a. Qvot extant Geographica in *Rymbegla*? nonne *Fundin Norsgr et Landnamabok*, locorum antiquas condiciones æqua cura posteritati reliquerit, ac memoriam primæ terrarum inhabitationis. Qvemadmodum vero Islandorum peregrinationes, tam intra quam extra regna borealia, diversis rationibus susceptæ, historicam eorum cognitionem auxisse, sic etiam multo magis notitiam orbis et populorum extendisse, merito iudicandæ sunt. Poetas aulas Regum borealium et anglicorum visitantes, negotiatores in mari balthico et mediterraneo, in Britannia et Gallia mercaturam exercentes, navigatores sub polo ærctico novas terras investigantes, bellatores in Russia et Græcia militiam sequentes, juvenes seminaria literaria Erfurtiæ, Coloniae et Parisiis frequentantes, clericos negotiis in curia romana vacantes, peregrinatores denique religiosos ad Romam, Compostellam, Canterburgum et Palæstinam, hos omnes trium quatuorve orbis partium qualemcunqve notitiam secum reportasse, quis dubitet? Huc accedit, Islandos plura Medii ævi opera geographici argumenti, ut posthac demonstrabitur, cognovisse et in usum suum convertisse. Num igitur a veri specie aberramus, statuendo hanc gentem, licet adeo remotam, vel nationibus cultioribus, in hoc studiorum genere, inferiorem haud fuisse (cfr. *Eichhornii Gesch. d. Literatur* II. 1. Hälfte. p. 323).

Talia vero, quæ Islandi partim peregrinando, partim legendo observarunt, maxima et optima ex parte tempus edax nobis ademit. Interiere nimirum Gissuri Halli filii († 1206) *Flos Peregrinationis* s. Itinerarium per Europam australem (*Sturlunga S.* I. p. 205. *Hungrvaka* p. 2) et Biörnnonis Hierosolymipetæ († 1415) Itinerarium per Italiam et Palæstinam, per Hispaniam et Grœnlandiam, quod *Arn. Jonæ* adhuc ad manus habuisse videtur (*A. Jonæ Spec. hist. de Isl.* p. 154. *P. Johannæ H. eccl. Isl.* II. p. 395-97). Porro inter desiderata hujus generis nominare licet "scriptum antiquissimum *Gripla*," cujus fragmentum de Grœnlandia et Vinlandia extat in Collectaneis *Biörnnonis*

et *Skardza* (MSS. Ar. Magn. No. 768. 4to) unde allegatur in *Torfæi Grœnlandia* p. 23 sq., quodque alicubi in Svecia latuisse, *Hervarar S. ed. Verelii* p. 27 argumento est. Supersunt tamen adhuc varii tractatus, tres orbis partes, inprimis Europam, succincte describentes. Quæ in his vere geographica sint, forsitan maxima ex parte fructus itinerum esse, probabile videtur ex brevitate narrationis circa interiores partes regionum, quas vel rarius vel modo quoad littora frequentarunt, ex gr. Galliæ et Hispaniæ, ex copiositate circa terras magis cognitatas, et dein ex denominationibus locorum ab ipsis inventis, de quibus infra agendum. Verum quæ de prima orbis terrarum inhabitatione et inter filios Noachi divisione, de fabulosis gentibus et animalibus, de mirabilibus dein naturæ extant, manifeste hausta sunt ex variae lectionis fontibus, quas pro parte investigare licet. Laudantur enim *Gregorii Magni* Dialogi (citati quoque in *Rymbegla* p. 372. 420 et in *Spec. Reg.* p. 143); *Isidori* originum s. Etymologiarum libri XX. (cfr. *Spec. Reg.* p. 195); *P. Comestoris* Historia scholastica (cfr. *Dänische Bibl.* VIII. p. 4); *Hieronymus* Stridonensis, *Imago Mundi* (scriptum vel potius sarrago scriptorum argumenti historici, sec. XV haud inferior, cujus Codex extabat in Bibliotheca Univ. Havniensis ante incendium 1728 vid. *Bartholini* Antiq. p. 223; *Ser. Rer. Dan.* II. p. 154; *Suhmii* Kvit. Historie II. p. 625) et postremo etiam scripta anonyma, non omnia, ut mihi videtur, vernacula, sed etiam exotica, quæ sunt opera *Macrobii*, *Bedæ*, *Vinc. Bellovacensis* et q. s. a. Horum omnium specimina publici jam facta sunt juris, tam in *Fragmento islandico historico-geographico*, edito in *Ser. Rer. Dan.* T. II. p. 25 sq. quod p. 35-37, brevem sistit orbis delineationem geographicam, quam in *Rymbegla* p. 340 sq. Copiosius vero et veram et fabulosam Geographiam tractant varii in Collectione *Arna-Magneana* Codices membranacei hactenus inediti, quos hic enumerare et recensere consilium jubet. Sunt autem sequentes.

a) Codex membranaceus No. 194. continens XVI folia in forma 8va, scriptus circa medium sec. XIV^{to}. Scripturam præfert nec nitidam nec distinctam; laborat tam lacunis quam pravis lectionibus et in calce mutilus est. Tribus divisus est partibus, absque rubro generali. Prima exponit Geographiam Orbis terrarum tum noti. Initium hoc est: "Moyses het Guds vinr fordum a Gydingalandi, sa er fyrstr hof þa þrifi

"(adar) syslo. ath rita helgar bækr um Guds stormerki. Ero þær V. er hann gerdi, ein
 "fra upphafi heimstaudu framán til sinnar ævi, en III v. þá tidiudi er urdu á hans
 "dögum. Þær bækr ero undirstædr, allra heilagra ritninga bædi i fornum logum ok ny-
 "gium. En þær hefr hann þá sögu er Gud skapadi himin ok iord ok er i þeim atkuædum
 "mörkut öll skepna himnesk ok iardnesk sua ath Gud skapadi á VI. dögum alla skepnu?
 "Mosis nomen erat Dei amico, olim in Judæa degenti, qui primus libris de Dei crea-
 "tione conscribendis, operam salutarem impendit. Talium quinque auctor exstitit, quo-
 "rum primus eventa ab origine mundi ad ejus ævum, reliqui vero, quæ ipso superstitie
 "acceiderant, pertractant. Qvi libri pro fundamento habendi sunt universæ sacræ scrip-
 "turæ, tam veteris quam novi foederis. Narrationem instituit ex eo, quod Deus cælum
 "et terram creavit; his vero omnis tam cælestis quam terrestris creatura indigitatur, quam
 "Deus sex diebus perfecit." Sequitur descriptio Paradisi, fluviorum ejus et avis Phœni-
 "cis; enarratur orbis divisio inter filios Noachi et origines gentium in tribus Orbis parti-
 "bus. In Europæ delineatione geographica, auctor, quoad regna borealia, sat copiosus est;
 "cæteras vero regiones breviter modo perstringit. Altera pars continet itinerarium e
 "Dania, per Germaniam, Helvetiam, Italiam, ad Romam; hinc per Italiam inferiorem
 "et Græciam usque ad terram sanctam. Enumerantur hic stationes peregrinantium, in-
 "primis civitates episcopales vel Sanctorum reliquiis memorabiles et coenobia, additis
 "locorum distantiiis et passim aliis notatu dignis. Et initium adest et finis; nomenque
 "subjungitur viri, cui debetur, Nicolai scilicet Abbatis, non expresse tanquam auctoris,
 "sed ex cujus relatione orali hoc itinerarium literis consignatum sit. Attamen vero haud
 "absimile videtur, eum et primæ partis sive summæ geographiæ et secundæ sive itinerarii
 "auctorem quodammodo habendum esse, quod etiam placuit H. Einari in *Sciagr. hist.*
gitt. Isl. p. 134 et *Suhmio Hist. Dan.* V. p. 47. 109. Cæteroque, facta hujus nominis
 "mentio, de ætate utriusque partis, nos quodammodo edocet. Duo nimirum in annalibus
 "Islandorum occurrunt Abbates Nicolai. Alter, Monasterio Thversænsi præfectus, in sacra
 "Poesi haud infeliciter versatus, cujus carmen aliquod citatur in *Skalda (Edda ed. Rask*
p. 334) obiit A. 1160 (*F. Johannæi H. c. Isl.* IV. p. 30. 41). Alter, Sæmundi filius, Ab-
 "bas Thingörensensis qui A. 1154 ex itinere in patriam rediit, et A. 1159 (*Ann. Island.* ad h.
 "a. *F. Johannæi H. eccl. Isl.* IV. p. 36) obiit, is forsân est, qui hic laudatur. En tunc

scriptorem islandicum Ario Sæmundoque multiscio et Erico Oddi filio coævum. Sunt
 vero plura criteria interna, quæ pro hac ætate faciunt. Dicitur nimirum Bulgaria Impe-
 ratori Græco tributaria, cujus jugum tamen versus finem Sec. XII. excussit; munia
 Episcoporum Cardinalium, missam ad summum altare in æde Lateranensi celebrandi;
 jam ante Innocentium III. sive ante 1178 in desuetudinem abiisse putat *Rhodiginus* de
 liturgia Romani Pontificis in celebratione missarum T. II. Diss. I. p. VIII; accedunt Si-
 punti urbis antiquæ, non recentioris Manfredoniæ, commemoratio, et plura insuper,
 præsertim in memorabili terra sanctæ recensione. Aliqua tamen videntur a recentio-
 re librario interpolata esse, ex. gr. de S. Margareta quæ Roskildie demum A. 1178 con-
 debatur, de æde cathedrali Coloniensi, de reliquiis Ev. Lucæ Venetiis et forsân plura.
 Tertiam partem faciunt adversaria quædam historici et geographici argumenti, quæ
 sunt descriptio ecclesiarum Romæ; enumeratio civitatum Italia; Hispaniæ, Galliæ et
 aliorum regnorum in quibus reliquiæ Sanctorum conditæ sunt; narratio de quinque
 magnis conciliis; de gentibus fabulosis sc. Albanis, Cynocephalis, Hippopodibus, et,
 quæ in sequentibus prodibit, brevis terræ sanctæ descriptio.

b) Bina folia in fasciculo fragmentorum membranaceorum inter MSS^{ta} Arna-
 Magn. No. 736. 4to, quæ exhibent, præter aliqua argumenti astronomici, breviarium
 geographicum, forsân Sec. XIII^{to} manu sat nitida, scriptum. Conspirat fere in omnibus
 cum nuper commemorato Codice No. 194 a verbis inde: "Sva er kallat sem iordin se
 "þrideild at nöfnum," usque ad "þessi lönd ero öll i þeim hluta heims er Eyropa heitir,"
 si excipias prolixiorem illic regnorum borealium descriptionem, hic in compendium re-
 ductam. Reperitur porro in eodem fasciculo folium membranaceum, Sec. XIV^{to} scrip-
 tum, sistens idem ad Romam et terram sanctam itinerarium ex relatione Nicolai Abba-
 tis, de quo antea, in fine vero mancum.

c) Folia quædam argumenti historico-geographici, diversis manibus scripta
 in Codice Membranaceo Arna-Magn. No. 544 in 4to, extant. Prologus: "Þat er sagt at
 "Moyse taki þat ráð fyrstr, at skrifa á bokum atburd tidinda þeirra er verit hafa fyrr i
 "heiminum &c. o: Fertur Moses primus consilium cepisset libros de iis, quæ in mundo acci-
 "derunt, conscribendi." Porro, narratio de orbis antiquissima per Noachi posteros inha-
 "bitatione, de gentibus fabulosis et de mirabilibus naturæ, refert passim Codicem No. 194

et Rymbeglam. Laudantur tanquam auctores, qui post Mosen rerum gestarum memoriam, si non utilitatis, saltem oblectamenti causa, posteris tradiderint (þau tíðendi, er eigi fylgir nýtsemd ok er þó froðleikr í ok gaman at vita); *Darius Frigijs* (sc. Dares Phrygius, hann sagði sögu frá sameign Girkia ok Trojamanna 3; scripsit historiam gestorum inter Græcos et Trojanos), *Heroditus hinn gírski* (Herodotus græcus) et *Ferecidés* (Pherecydes). Aliqua afferuntur haud contemnenda de geographia regionum septentrionalium, in primis Russias.

d) Codex membranaceus *A. Magnæi* No. 764. 4to habens fragmentum duorum foliorum similis argumenti, cujus apographon plenius extat in eadem Bibliotheca sub No. 765. 4to. In Exordio hæc legantur: "Í upphafi þessa litla Annalabaklings skuló ver skrifa nockut litit af heimskringlunni ok af þeim löndum er í henni standa ok eigi 3sidr höfudborgum, hversu þær hafa í fyrstu smidaz; til þess at liósare verdi lesan- 3da manni eða tilhlydanda þeirra atburða eða tíðinda er vordit hafa frá því er Gud ska- 3padi veröldina ok ver höfum fundit í bókum skilríkum eða annalum fyrri manna." 3 "Initio exigui hujus chronici sermo est de orbe et regionibus in eodem positus, item de 3civitatibus primariis eorumque origine, cum in finem, ut legentes vel auscultantes me- 3lius intelligant eventa quæ acciderunt a creatione inde mundi, quæque in scriptis fide 3dignis auctorum antiquorum reperimus." Occurrunt hiæ nonnulla de creatione mundi, de Planctis, de variis mundi ætatibus, de diluvio &c. Citantur *Gregorius*, *Isidorus*, *Historia scholastica*, *Hieronimus* et *Imago mundi*. Adami altitudo LX ulnarum probatur testimonio *Sæmundi* (multiscii?). Adsunt etiam quædam ad geographiam Europæ pertinentia, quæ Sec. XIII^{mo} conscripta putavit *Sæmnius* Hist. crit. Dan. II. p. 812. Aliud ex hoc fasciculo fragmentum historico-geographicum jam editum est in *Scr. Rev. Dan.* T. II. p. 35 sq.

Nullus horum codicum exhibet tabulam geographicam. Tales forsitan injuria temporis perierunt, si unquam extiterè, quod improbabile haud videtur,* cum Ichuographia Hierosolymæ in Fasc. No. 736. de quâ infra, figuræ astronomicæ ex eodem Codice

* De mappis geographicis Medio ævo compositis vide *Eichhornij* Gesch. der Literatur I. p. 859. II. p. 526. Add. ab eo omissam tabulam ex Codice anglico Sec. X. delineatam in *Strutt* Chronicle of England. Vol. II. p. 248. Tab. XIII.

in *Rymbegla* p. 110. 478. æri incisæ et Planisphærium terrestre in Cod. Membr. MSS. Bibl. Reg. No. 1812. 4to spectentur. Ipsæ quidem regiones in hocce Planisphærio non delineatæ sunt, nomina vero, justo plerumque ordite, expressa. Septentrioni proxima est "Thule (Thule) Island," huic ad occidentem "Biarma" et his ad euronotum "Scithia frigida." Sequntur ab occidente ad orientem "Norvegie, Gautland, Sviþiod, Rvsia." Hinc orientem versus sunt "Eronei" 3: Nomades et "Kiö" (Kioy). Australis et septentrionalis Europa sequenti modo exhibetur: "Grecia, Tracia, Constantinopolis, Apulia, Italia, Roma, Langobardia, Germania (australis?), Fracia (Francia, G. occidentalis) Saxonia (G. borealis), Danmör, Frisia (Frisia minor?)." Juxta hæc: "mediterraneum mare" et huic ad austrum: "Gallia, Parmo(?), Montes (Alpes)." Frisiæ ad occidentem "Scocia, Anglia, Iþernia" et his iterum occidentem versus: "Normannia (Normandie), Britannia (Bretagne), Vasconia, Galicia, Hispania." Sequentia docebunt hanc descriptionem cum Islandorum systemate geographico in universon congruere.

E Manuscriptis, quorum jam censuram dedi, Codicis No. 194 tanquam cateris locupletioris partem primam, quatenus Europæ geographiam continet, et secundam integram hic edere constitui; addens ex reliquis, quæ easdem supplere possint, adeo ut lectori ob oculos sistatur specimen Geographiæ mediæ ævi ad mentem veterum Islandorum. Spero hoc nec injucundum nec inutile fore. Produunt se vestigia majorum nostrorum cum gentibus remotissimis consuetudinis et commercii; dilatatur quodammodo historia studii geographici; nec desunt, præsertim in itineralio, quibus Geographiæ mediæ ævi, adhuc subobscuræ, lux quædam affundi possit. Hinc operam dedi in Commentariis, relationes Nostræ cum mediæ ævi, in primis sui temporis (Sec. XII.) descriptionibus geographicis, conciliando. Id vero subinde perdifficile erat, immo difficilior fuisset, ni in plerisque terris, locorum conditiones inde ab antiquissimis temporibus vias communes peregrinanti quæsi monstrassent, quæ tam in veterum, quam in recentiorum itinerariis adhuc deprehenduntur. Nam multa quidem ex nominibus locorum hic obviis, exemplaria sua adeo referunt, ut primo intuitu agnoscantur, ex gr. *Gandurheim*, *Meginzoborg*, *Trekt*, *Mundia*, *Pul* &c. Alia vero magis obtorta sunt et agnitu difficiliora ex gr. *Ariasborg*, *Montrestar*, *Boternisborg*, *Ivent*, *Jalandanes* &c. Quædam nomina Septentrionalia, apparenre similitudine seducti, lingvæ suæ quæsi vindicarunt,

qvalia sunt: *Þrælaborp* (Estrouble), *Friðsæla* (Vercelli) *Andþekia* (Anthiochia), *Han-gandaborg* (Aquapendente) et plura. Interdum ex loci, vel naturali conditione nomina ipsi formarunt, quemadmodum *Niörvasund*, *Slavidarsund*, vel ex fortuita quadam, veluti Sancti cuiusdam reliquus ibidem conditis, verbi causa, *Marioborg*, *Kristinoborg*, *Martini-borg*. Alia commemorantur nomina, quorum significationem vix ope conjecturæ investigare licet, qvalia sunt *Horus*, *Kitiandr*, *Arablakr*; alia quoque jam dudum immutata, quorum instar nominanda sunt *Munbard*, *Þidreksbad*, *Sanctinusborg*, *Klerkaborg*. Huc accedit defectus idoneorum adminiculorum, quibus ejusmodi disquisitiones faciliores reddi possent. *Egerhardus Olavius* ad scientiam geographicam veterum Septentrionalium illustrandam, materiam congegit, quæ tamen omnis interiit, si excipias breuem nominum locorum in scriptis islandicis obviatorum enucleationem, quæ passim in bibliothecis reperitur, cuiusque specimen, prosi dolor! unicum prodiit sub titulo: *Eg. Ol. Index Geographicæ veterum Islandorum, quem ex Monumentis mediæ ævi confectum recensuit et stellulis notatis auxit G. J. Thorkelin* Havn. 1780. 8. Simile "Onomasticon geographicæ veteris ex antiquitatibus septentrionalibus" mihi ad manus fuit, nil nisi nota continens. Tabulæ Europæ et finitimarum regionum, quam *Schöningius* *Heimskringlæ* Tom. III. præmisit, haud ubique fides habenda est. Nec Mediæ avi Geographia exotica semper lucem sufficientem subministrare valuit; utpote quæ passim adhuc tenebris obvoluta sit, ne Germaniæ quidem et Italiæ excepta. Jam si mihi vacasset horum regnorum scriptores et diplomata, magnamque Actorum Sanctorum molem, diligentius perlustrare, haud dubito me nonnulla melius illustrare potuisse, quæ nunc iis, quibus tam ex fontium scrutatione, quam ex commoratione in ipsis locis, horum plenior notitia est, relinquere cogor.

Þessi ero þjóðlönd i þeim hlata heims er Eyropa heitir. Sviþjóð su hin mikla, ^{a)} þar red Magoc. Kyllingaland, þat kollum ver Gardariki, þar var Madai. Grikländ, þar red Juban. Bolgaraland, þar var Tirac. Vngaraland, Saxland, Frakland, ^{b)} Spánland, þar var Tubal. Romverialand, Danmörk, Sviþjóð, Noregr, þar var Gomer. Gallia, Cappadocia, þar var Masoc; enn allz ero þar CC þjóðlanda, en tungur gengu þar III ok XX.

Eyropa heitir hinn þridi hlutr iardar, hann er i beggia ætt vestrs ok

- a) Hit mikla Asia ero köllud öll ríki þau er told ero af Indíaland alt hingat til (Grikländ) ok þangat hverfe sum Sviþjóð hin mikla. A. M. 544. 4to.
- b) Tiras red Bolg. ok Ung. Saxl. ok Frakl. Tubal Spanial. ok Romverial. Sviþ. Danm. ok Noregi enn Gomer red Gallia, enn Mosok Cappadocia. 544.

In ea orbis terrarum parte, quæ Europa dicitur, sequentes extant regiones quæ integras nationes contineant: Scythia magna, ^{a)} ubi sedes fixit Magog; Kyllingalandia, quam Gardarikiam vocamus, ubi Madai; Græcia, ubi Juban; Bulgaria, ubi Tiras; Ungaria, Saxonia, Francia, ^{b)} Hispania, ubi Tubal, Italia, Dania, Svecia, Norvegia, ubi Gomer; Gallia, Cappadocia, ubi Masoc, sedes posuit. In universum numerantur CC. regiones principales, in quibus linquæ XXIII. vigent. [1]

Tertia orbis pars Europa nuncupatur; ex plaga utriusque occidentis

- a) Magna Asia vocantur omnia regna, quæ ab India hucusque (ad Græciam) enumerantur; eo pro parte vergit Scythia magna. 544.
- b) Tiras præfuit Bulgariæ & Ungariæ, Saxonie & Franciæ; Tubal Hispaniæ & Italiæ, Sveciæ, Daniæ & Norvegiæ; Gomer Galliæ. 544.

vtvordr ok tekr i landnordr. 9) I austanverðri Eyroþa er Gardariki, þar er Kænugardr ok Holmgardr, Pallteskia ok Smaleskia. Næst Gardariki til Vtsudrs er Grikiá Konungs riki. Höfudstadr þess ríkis er Constantino- polis, et ver köllum Miklagardr. I Miklagardi er kirkja su er á þeirra Iyðku heitir Agiosophia ok Nordmenn kalla Aegisif, sú er kirkja dyrliguz ok itarliguz allra kirkna i heimi af gerd ok veksti. Vndir Grikiá Konung er Bolgaraland 4) ok höldi eyia þeirra er Griklánds eyiar ero kalladar. *Krit* 5) ok Kipr ero ágætaztar Griki-

9) I Europa . . . er austast Sciþiud hin mikla. Þangar kom at kristna Philippus Postol. I þvi riki er þat er Ruzcia heitir, þar köllum ver Gardariki (Gardavelli A. M. 736). Þar ero þessir höfudgardar: Moramar, Rostofa, Surdalar, Holmgardr, Syrnes, Gadar, Pallteskia, Kænugardr (Holmgardr ok Pallteskia ok Smalenskia. 736). Austr af Norégi er Ruzsalánd ok norðr þadan Társtátriki. 764. Hiá Gardariki liggja lönd þessi: Kirialie, Refalie, Táfeistaland, Virfand, Eistland, Liffand, Kurland, Ermland, Pulinaland. Vindland er vestast næst Danmörk. Enn aust fra Polena er Reidgotaland ok þa Hunaland. 544. Austr af Saxlandi er Hunaland, þat er hit riki. A. M. 764. 4to.

4) Hiá Tracia er Ungaraland. Þar næst er Bol-
5) Verba & syllabae, his typis impressae, in Codice aut vix legibiles sunt, aut omnino de-
lectae, ope vero conjecturae restitutae.

& cori, caeciam versus declinans. 9) In orientali Europa sita est Gardaricia, in qua jacent Kænugardia & Holmgardia, Pallteskia & Smalenskia. [3] Proximum Gardariciae africanum versus, est Imperium Regis Graecorum. Metropolis hujus regni Constantinopolis est, nobis Miklagardr. Constantinopoli extat templum, idiomate indigenarum Hagiosophita, ab hominibus autem septentrionalibus, Aegisif appellatum; omnium in orbe terrarum templorum & structura & magnitudine praestantissimum [4] Regis Graecorum imperio subiacet Bulgaria 4) & permulta insularum, quae

9) In Europa . . . ad orientem sita est Scythia magna, ibi doctrinam christianam praedicavit Philippus Apostolus. [3] In hoc regno extat Russia, nobis Gardaricia (Imperium Graecense 736). Ibi sunt urbes primariae: Moramar, Rostofa, Surdalar, Holmgardia, Syrnes, Gadar, Pallteskia, Kænugardia (Holmgardia, Pallteskia & Smalenskia. 736). Norvegia ad orientem est Russia & inde ad septentrionem Tataria. 764. Juxta Gardariciam jacent regiones: Kirialia, Refalia, Tavastia, Virlandia, Esthia, Liffandia, Curlandia, Ermlandia, Polonia. Vandalia, ad extremum occidentem, Danie proxima est. Poloniae ad orientem est Reidgothia & posthac Hunalandia. 544. Saxoniae ad orientem sita est Hunalandia (Ungaria?) exiguum regnum, 764.

4) Juxta Thraciam est Hungaria; sequitur Bul-

lands eyia. Sikitey er milá riki ok huerfr i þana hluta heims er Eyroþa heitir. Italia heitir riki þat er ligger fyrir sunnan fiallgard þana, er menn kalla Mundio. Austanundir Italia 9) er Apulia, þat kalla Nordmenn Pulsland. 9) Á midri Italia stendr borg Roma. Á norðanverðri Italia er Langbardia, þat köllum ver Langbardalaad. Fýri norðan fall (þat til austs Saxland, enn til vtsudrs Frakland. Hispania er ver köllum Spanland er riki mikit, sudr til Midjarðarhafs, milli Langbardalands ok Fraklands. Rm heitir á mikit, er feltr i norðr fra Mundio á milli Saxlands ok

græðar dicuntur quarum insigniores sunt Creta & Cyprus. Sicilia est magnum regnum, in eam mundi partem, quae Europa dicitur, vergens. Italia nomen est regno, ad meridiem montium, quos Alpes vocant, sito. Extremam Italiam, i orientem versus, 9) occupat Apulia, quam homines septentrionales Pulsland 9) appellant. In media Italia jacet urbs Roma. In septentrionali Italia Longobardia est, nobis Langbardaland. Alpibus ad septentrionem, Saxonia est orientem versus, Gallia ad africanum. Hispania, nobis Spanland, amplum regnum, situm australem habet ad mare mediterraneum, inter Longobardiam

garaland, þar heitir Gricland; vid þat er Grikiá Konungs Kends. 544. 2. 1

e) Á utanverðu Italia er Apulia. 736. 764.

f) Þat land heitir Apulia er næst ligger Griclandshafi. Þar ero höfudborgir margar; Brandeis ok Bar er Nicolaus biskup hvílir i ok Montekassin; þar er mest dyrkadr Benedictus Abote. Þar mundli er sgetast á latínu tungu. Á Pul er Monte Gargan; þar er hellig sa, er Michael engill dyrkadr i sinni tilkomo. Norðt frá Pul er Itallialand. Þat köllum ver Romaborgarland. Þar stendr Romaborg á. Þa er Lombardaland. Þar er Meinlangsborg á; i henni var Ambrosius biskup. 544.

gria, quae dicitur Graecia, unde titulum gerit Rex Graeciae. 544 [5]

e) Extrema in Italia est Apulia: 736. 764.

f) Apulia dicitur regio, mari Graeco proxime adjacens. Urbes primariae ibi sunt plures: Brundisium & Barium, ubi conditur Nicolaus Episcopus; itemque Monasterium Montis Cassini omnium, ritus latini, celeberrimum, in quo colitur Benedictus Abbas. In Apulia est Mons Garganus, qui adhuc cryptam praefert, quam Angelus Michael apparitione sua sacravit. Apuliz ad septentrionem est Italia, nobis regnum romanum, in qua urbs Roma. Dein Longobardia, ubi Mediolanum, in quo fuit Ambrosius Episcopus. 544.

Fraklands. I Þípar kvíslum liggir Frisland norðr til hafs. Fyrir nordan er Danmörk. I gegnum Danmörk gengr siorr i Austrveg. Svíþíod liggir fyrir austan Danmörk enn Noregr fyrir nordan. Noregr er kalladr nordan fra Vægistaf, þat er Finnsmörk, þat er hiá Gandvik, ok sudr til Gantelfar. Þessa rikis ero endismörk, Gand fyrir nordan enn Gantelfn fyrir sunnan, Eidaskogr fyrir austan, enn Aungulseyarsund fyrir vestan. Þessir ero hofudstadir i Noregi; Kaupangr i Þrandheimi, þat hvilir hinn helgi Ólafr Konungr; annar i Biör-

& Galliam. Rhenu, ingens fluvius, ex Alpibus originem habens, Saxoniam [6] & Galliam intetfluit. Inter varia Rheni brachia sita est Frisia [7] hordam versus, ad mare usque. Inde ad septentrionem est Dania, per quam mare orientem versus se protendit. [11] Svecia Daniae ad orientem sita est, Norvegia ad septentrionem. [12] Norvegia a Vægistaf versus septentrionem (ibi Finnmarkia est apud Gandvikum), ad Gothalbim versus meridiem se protendit. Limites regni sunt: Gand ad septentrionem; Gothalbis ad austrum; nemus Eidense ad orientem & fretum Aungulseyense

g) Germania ríki heitir þat er ver köllum Saxonland. Danubium heitir á (er mest vatn er á Europa) þou felle or Alpiáflöllum. Hon er svo mikil at LX stóra falla í hana. Hon kemr i VII (ok VIII) stöðum til sjáfar ok mikil i öllum stöðum. Fyrir utan ána heitir Tracia. Þar stendr su borg er Constantinopolis heitir; á Tracia bygdí fyrst Tiras... fra honum er komin þíod su er Tyrkír heitir. Þat er ok mörk margra manna mál at þvi er forngt bækr vísa til, at af þvi landi bygdist Svíþíod, enn Noregr af Svíþíod, enn Island af Noregi, enn Grænland af Islandi. 544.

h) Fyrir nordan Noregr er Finnsmörk. Þadan vikr landi til landnordis ok svo til austurs, andr komi til Biörsmálunds; þat er skatgille vadir Gardakonung. 736. 764.

g) Regnum Germaniae a nobis vocatur Saxoniam, Danubius nomen est fluvio (in Europa maximo) ex Alpibus oriundo. Tam ingens est ut LX. fluvios recipiat. Per septem (al. octo) ostia in mare se effundit. [8] Regio extra hunc fluvium, Thracia appellatur. Ibi jacet urbs quae Constantinopolis dicitur. Thraciam primus coluit Tiras... a quo originem ducit gens Turcarum. Ex librorum antiquorum relatione [9] multorum est sententia, ex hac regione incolae accepisse Sveciam, e Svecia Norvegiam, [10] e Norvegia Islandiam, ex Islandia deia Grönländiam. 544.

h) Norvegia ad septentrionem Finnmarkia sita est, inde regio caeciam, & posthac orientem versus, antequam Biarmia attingitur, declinat. Est Biarmia Regi Gardensi (Holmgardiae?) tributaria. [12] 736. 764.

gyn á Haurdalandi, þar hvilir hinn helgi Sunnifa; þridi er i Vik austr, þar hvilir hinn helgi Halvardr frændi Ólafs Konungs.

Þessir ero hofudstadir i Norvegi; Sunniva i Vik austr, þar hvilir hinn helgi Halvardr frændi Ólafs Konungs.

Gautland er fyrir austan Gautelsi, enn þar næst Svíþíod, þa næst Helsingaland, þa Finnland, þa er talit til motz vid Gardariki sem fyrr er (sagt). Enn öðrum megin hiá Gautlandi er Danmörk. Þar er höfudstadr á Skaneyio i Lundi. Þar er biskops stoll, þar hvilir hinn helgi Licus (Laurentius) biskopr. Annar á Fioni, þar hvilir hinn helgi Knutr Konungr hinn ellri enn i Odinseyio. Á Siolandi hvilir hinn yngri Knutr Konungr á Hringstödum. I Roeskelldo á Siolandi er hin sagra mör Margareta.

Næst Danmörk er Svíþíod hin minni, þat er Eyland, þa er Gotland, þa Helsingaland, þa Verma-

ad occidentem. [13] Urbes in Norvegia primariae sunt: (prima) emporium (Nidrosia) Thrandiae, ubi conditur funus S. Olavi Regis; secunda Bergæ Hordalandiae, ubi quiescit S. Sunniva; tertia (Osloa) Vikipe orientalis; ubi sepultus est S. Hallyardus R. Olavi cognatus.

Gothalbi ad orientem sita est Gautlandia; hanc proxime excipit Svecia. Hanc iterum Helsingia. Hanc Finlandia, quae, ut supra commemoratum est (?) ad Gardarikiam usque se protendit. Ab altera parte, Gautlandiae contermina est Dania. Urbs regni primaria est Londinum Scania; ibi est sedes Episcopalis, ibique quiescit S. Laurentius Episcopus. Altera urbs primaria in Fionia extat, ubi adhuc Othiniae conditur Rex S. Canutus senior. Ringstadii Sialandiae quiescit Canutus junior Rex. Roeskildia Sialandiae praecleara virgine Margareta se jactat. [14]

Dania vicinam habet Sveciam minorem, terram insularem; haec iterum Gotlandiam, haec Helsingiam, haec Vermiam, haec Quænlandiam

land, þá Kuenlönd 1) ok erö þáa
zords fra Biarmalandi. Af Biarmalandi ganga lönd öbygd of Nordrætt una vidtekr Grænland. Sudr fra Grænlandi er Helluland, þá er Markland. Þá er eigi langt til Vinlands hins góða, er sumir mena ætla at gangi af Affrika, ok ef sva er, þá er uthaf infallanda á milli Vinlands ok Marklands. Þat er sagt, at Þorsdr Karlsefni hioggi husasnotró trö ok færi sidan at leita Vinlands hins góða, ok kæmi þar er þeir ætludu þat land ok náðu eigi at kanna ok eingum löndskostum. Leifr hinn hepní fann fyrstr Vinland ok þá fann hann kaupmenn i hafinu illa stádda ok gaf þeim lif með Guds miskunn; ok hann kom kristni á Grænland, ok ox þar sva at þar var biskops stoll settr, þar er i Görðum heitir. Eingland ok Skotland er ein ey ok er þo sitt hvert Konungsríki. Irland (er) ey mikil. Island er ok ey mikil i norðr fra Ir-

ntamque a septentrione (?) Biarmia. [15] E Biarmia regiones in culta septentrionem versus, donec Grönlandia obvia est, sese porrigunt. [16] Grönlandia ad austrum est Hellulandia, dein Marklandia. Inde haud procul distat Vinlandia læta, quam nonnulli ex Africa protendi autumant; quod si ita se habet, brachium maris Vinlandiam & Marklandiam disjungit. Fertur Thorsium Karlsefni scopas ex ligno sibi aptasse & ad Vinlandiam lætam investigandam profectum fuisse; hanc vero terram, licet ex mente sua eidem appropinquantem, nec oculis lustrasse, nec de fertilitate ejus certiore factum. Leifus fortunatus Vinlandiae primus inventor, mercatores naufragos, Deo juvante, ab imminente morte liberavit. [17] Eo procurante religio christiana in Grönlandia introducta fuit, ubi adeo crevit, ut sedes episcopalis Gardis constitueretur. Anglia & Scotia insulam efficiunt sed regna sunt diversa. Hibernia est insula magna. Islandia quoque magna est insula, Hiberniae ad

landi. 4) Þessi lönd erö öll i þeim hluta heims er Eyropa heitir.

Sva er sagt^{k)} at umhverfis Island se VII dagra sigling at raudum byr^{l)} ok skiptiz sva sem þarf, þviat eigi má eitt vedr hafa. Sva ok medal Islands og Noregs er kallat iam langt.^{m)} Ur Norégi er fyrst at fara til Danmerkur i Alaborg. Sva telia Romferlar at or Alaborg se 1) daga för til Vebiarga; þá er viku för til Heidabæiar, þá er skamt til Slesvikr, þá (er) dagför til Ægisdyra. Þar metaz þessi lönd, Danmörk ok Holsetuland, Saxland ok Vinland (Vindland). Þá er dagför i Heitsinnabæ á Holsetulandi, þá ferr yfir Saxelfi til Stöduborgar. Á Saxlandi er þiod kurteisuzt ok nema þar Nordmenn mart eptir at breyta. I Stöduborg er biskopsstoll at Mariokirkju. Þá er 1) daga för til Ferduborgar.ⁿ⁾

l) hon er norðuz i kristni sva at menn viti. 764.

k) af froðum siglings mönnum add 736.

l) ef skipti vedr sem hentar. 736.

m) Nu ef þu villt fara til Roms ur Norvegi, þá er fyrst at fara sudr til Danmerkur i Alasund eða Alaborg. 736.

n) Ferduborgar. 736.

septentrionem. 4) Omnes istae regiones in ea orbis parte, quae Europa dicitur, sitae sunt.

Relatum est^{k)} Islandiam septem nyctemeris circumnavigari posse, [18] vento favente^{l)} &, ut res poscit, mutato; diversis enim ventis in hoc itinere opus est. Pari tempore ab Islandia ad Norvegiam navigare licet.^{m)} [19] E Norvegia primum transitus fit ad Alaburgum Daniae. [20] Perhibent Romipetae, [21] ab Alaburgo bidui itinere Viburgum distare. [22] Inde hebdomadis iter [23] est Heidabæam, in confinio Slesvici, [24] unde iter diei ad Eidoram. Ibi conterminae sunt hae regiones: Dania & Holsatia, Saxonia & Vandalia. [25] Inde diei iter Heitsinnabæam (Itzehoam) [26] in Holsatia. Transitus tum fit per Albim Saxonum ad urbem Stadensem. Est Saxonum gens cultissima ad quam in multis se

l) quantum constat, regionum christianarum, septentrioni proxima. 764.

k) a navigatoribus peritis add. 736.

l) idem.

m) Ceterum, si e Norvegia Romam petere velis, primum austrum versus in Daniam, scilicet in Alasundum vel Alaburgum eundem est. 736.

Þá er skamt til Nyioborgar. Þá er Mundioborg. Þar er biskopsstoll at Petriskirkio. Nu skiptaz tungur. Þá er 11 daga för til Pöddubrunna;*) þar er biskopsstoll at Liboriuskirkju, þar hvilir hann. Þá er 111 daga för til Meginzoborgar. Þar imilli er þorp er Horus heitir, annat heitir Kiliandr, ok þar er Gnitahéidr er Sigurdr va at Fabni. Su er önnur leid or Stöðuborg at fara it eystra of Saxland til Horsafellz,*) þadan til Valfoborgar, þadan til Hanabruinborgar; þa til Hildisheimz, þar er biskopsstoll, þar hvilir hinn helgi Gudhardus; þa til Gandurheimz; þa til Fridla; þa til Arinsborgar. Þá er eigi langt til Meginzoborgar, sem adr^o) foro ver. Þessar 11 Þiodleidir fara Nordmenn ok kemr saman leiddin i Meginzoborg ef þessar ero farnar ok er þat flestra manna för. Su er önnur leid til Roms at fara or No-

componunt Boreales. [27] In urbe Stadensi ad ecclesiam S. Mariae [28] est sedes episcopalis. Inde bidui iter Verdum in vicinia Nienburgi. [29] Sequitur tum. Mindä, [30] quæ ad ecclesiam S. Petri sedem episcopalem habet. Mutantur jam lingua: [31] Post bidui iter Paderborna attingitur; ibi sedes episcopalis ad ecclesiam S. Liborii, in eadem sepulti. [32] Inde quatruidui iter ad Moguntiam. [33] Inter has extant pagi Horus & Kiliandr dicti; [34] sunt quoque ibi tesqua Gnitahéidr, in quibus Sigurdus Fasnerem interfecit. [35] Altera ab urbe Stadensi via per orientalem Saxoniam ducit ad Horsafellum,*) [36] inde ad Valfoburgum, [37] inde ad Hanabruinburgum, [38] inde ad Hildisheimum, ubi sedes episcopalis est & S. Gothardus conditur, [39] inde ad Gandurheimum, [40] inde ad Fritzlarum, inde ad Arinsburgum, [41] inde vero ad Moguntiam, de qua supra,^o) breve iter. Binas istas vias,

o) Födubrunn. 736.

p) Þá er dagför til Pruduborgar, þadan til Habrunniborgar. 736.

q) var sagt. 736.

p) Inde iter diei ad Verdum, inde Habrunniburgum. 736.

q) ut antea dictum. 736.

regi^o)..... zenda til Deventar edr Treclar ok taka menn þar staf ok skreppu ok vigslu til Romferdar.^o) Or Trekt er 1 daga för til Kolnisborgar; þar er Erkebiskopsstoll at Petriskirkju.^o) Af Kolnis biskopi skal Keisari taka vigslu i þeirri kirkio er Aquisgrani heitir. Or Kolni ero 11 dagleidir vpp med Rin til Meginzoborgar, þar (er) Erkebiskopsstoll at kirkju Petri ok Pauli. Þá er dagför til Spiro, þar er biskopsstoll at Mario kirkju.^o) Þá er 11 daga för til Selsborgar. Þá er dagför til Stransborgar; þar er biskopsstoll at Mario kirkju. Þá er 11 dagleidir til Boslaraborgar. Þá ferr fra Rin dagför til Solatra. Þá er dagför (til) Vivilsborgar, hon var mikil adr Lodbroskarsynir brutu hana, enn nu er hon litil. Þá er dagför til Finuzborgar,

quæ Moguntia junguntur, peregrinatores boreales, & cum his plerique alii, persequi solent. Alia via ex Norvegia Romam petere licet, scilicet^o)..... in Deventriam vel Ultrajectum, [42] ubi peregrinatores, sacculó & pera sumtis, ad iter romanum initiantur.^o) [43] Ab Ultrajecto.... dierum itineré distat Colonia, quæ ad ecclesiam S. Petri cathedram episcopalem habet.^o) [44] Episcopus Coloniensis Imperatorem romanum in ecclesia Aquisgraniensi inaugura-bit. [45] Ex Colonia tridui iter per Rhenum ad Moguntiam ducit, [46] ubi ad ecclesiam Petri & Pauli sedes archiepiscopalis constituta est. [47] Inde diei iter ad Spiram, [48] ubi ad ecclesiam Sanctæ Virginis sedes episcopalis.^o) Inde tridui iter ad Selsburgum. [49] Inde iter diei ad Argentoratum, ubi ad ecclesiam Sanctæ Virginis sedes episcopalis. [50] Inde tridui iter ad Basileam. Inde, Rheno relicto, diei iter ad Soludurum. [51]

o) til Frislandz til Deventar eda... 736.

a) Hædan fra er VI daga för til Kolnisborgar. 736.

b) Þá er dagför til Spiroborgar. 736.

c) Þá er dagför til Selsborgar. 736.

o) in Deventriam Frislandia sive... 736.

a) Hinc sex dierum iter ad Coloniam. 736.

b) Inde iter diei ad Spiram. 736.

c) Inde iter diei ad Selsam. 736.

hon stendr vid Martens vatn, þar komu leidir saman þeirra manna er fara of Mundiofall sdr. Frackar, Flemingar, Valir, Englar, Saxar, Nordmenn. Þa er dagför til Mauriciusborgar, þa hvilir hann med allt lid sitt, VI. þusundir og VI. hundroth og VI. tigr manna ok VI. menn. Þar er Petrus kastali. Fra Mauriciusborg²⁾ ero 11. dagleidir til Biarnards spitala, hann er kominn á fall upp. Á Mundio²⁾ uppi er Petrus spitali. Þar er opt at Olafsmissu á sumarit, snar á grioti ok isa á vatni. Fyrir sunnan Mundio er þrelathorp. Þa er Augusta god borg; þa er biskopsstoll at Ursuskirkju, þar hvilir hann. Þa er Martens kamrar. Þa er Jofrey³⁾ þar ero 11. dagleidir á millum ok Augustu. Þa er dagför til Fridsælu, þar er biskopsstoll at Eysebius kirkju, þar hvilir hann. Þa er dag-

2) Mauriciuskyrkju. 736.
 2) Mundiofalli. 736.
 3) Fra Augustoborg ero 11. dagleidir til Fridsælu. 736.

Inde diei iter ad Vivilsburgum, urbem olim magnam, jam vero, postquam Lodbrokida eam everterunt, exiguam. [52] Inde iter diei ad Vivicum ad lacum Martini. [53] Ibi junguntur viae, quibus Alpes transitori Romam petunt variarum gentium peregrinantes, scilicet: Franci, Flamiagi, Galli, Angli, Saxones & Scandinavi. Inde diei iter ad urbem Mauriti, ubi ille cum exercitu suo, sex milibus, sexcentis, sexaginta & sex hominibus conditus est. [54] Ibi est castellum Petri. [55] Ab urbe Mauriti²⁾ iter bidui ad hospitium Bernardi in monte situm, ducit. [56] Est quoque in Alpibus²⁾ hospitium Petri, ubi circa festum S. Olavi astivum, saepe saxanive & aqua glacie obducta conspiciuntur. [57] Alpibus ab austro extat oppidum Threlathorp. [58] Tum Augusta (Pratoria) urbs bona, ubi sedes episcopalis ad ecclesiam S. Ursi ibidem conditi. [59] Tum Martini camera. [60] Tum Eporedia (rec. Ivoreia),³⁾ quæ ab Augusta bidui iti-

2) ecclesia Mauriti. 736.
 2) Monte Mundia (Alpibus) 736.
 3) Vercellæ trium dierum itinere distant ab Augusta. 736.

för austr af Romaveg til Melansborgar. Ef þu ferr rettan Romaveg þa er dagför til Papeyiar, þar er Keisarastoll at Sirus kirkju, þar hvilir hann. Þar ox upp Martinus biskop ok hann á þar höfarkirkju eina. Þa er dagför til Plazino, þar er biskopsstoll at Mario kirkju. Á millum Papeyiar ok Plazino fellr á mikil er Padus heitir. Þa kemr til þeirrar feidar²⁾ er Hans veg fara. Sudr fra Plazino er dagför til Dña (Domna) borgar. Þa er Eiriks spitali á milli, þa er á er Tar heitir, hon er mikit vatn ok skirt ok saurgaz hon alldri ne blaungaz, þvíat þar sauokr til granna hvert grand ok saur er á hana er kastat. Þar er Tarsborg fyrir sunnan. Þa skal fara yfir stall er Munbard heitir. Langbardaland heitir sunnan fra Munbardi²⁾ ok norðr til Mundio. Annar endi Mundiofals kemur til siofar vestr á Styrio-

2) er Hiansvegr ligr. 736.
 2) Munhardifalli. 736.

vere distat. Hinc tridui iter ad Vercellas, ubi est sedes episcopalis ad ecclesiam Eusebii ibidem conditi. [61] Inde diei iter a via, quæ Romam ducit, orientem versus ad Mediolanum. Si vero Romam recta tendas, diei quoque itinere Papiæ distat, [62] ubi est sedes Imperatoris in ecclesia Syri ibidem conditi; ibi quoque Martinus episcopus adolevit, cuius etiam aedes primaria hic extat. [63] Inde diei iter Placentiam, ubi sedes episcopalis ad templum Mariæ. [64] Inter Papiam & Placentiam fluvius ingens, Padus dictus, currit. Hic accedunt ii, qui via Iliani profecti sunt. A Placentia versus austrum, diei itinere attingitur Burgus S. Domnini (rec. Borgo a S. Donnino). Has inter hospitium extat Eri. Attingitur tum flumen Tarus, ingens & purum, quod nunquam contaminatur aut miscetur, omnis enim sordes ipsi immissa fundum illico petit. [66] Huic ab austro est Vicus Tari (rec. Borgo di Val di Taro). Transeundus tum Mons Bardonis [67]. Longobardia dicitur regio, a Monte

2) Hinc incipit via Iliani. 736. [65].

landi, enni áttar austr í Feneyjabotnum. Á Munbardi er Crucismarkadr ok Frackaskali. Þá er Montrestlar. Þá er dagför til Mariogilldis. Þá er Lúna, þar eru Lúna sandar hiá borginni. Þar eru X milur at fara of þá hina sögru sanda, ok eru öllum megin borgir ok er þangat⁶⁾ vid synt. Á millum Mariogilldis ok Lúnu er Stephanusborg ok Marioborg. Híu söndum kalla sumir menn orm-gard er Gunnar var í settr. Þá er sudr fra Kioformunt (v. Kioformunt). Í Lúnu koma leidir saman af Spani ok frá Jacobs. Dagför er Lúnu til Luku; þar er Biskopsstoll at Mario kirkiu, þar er roda su er Nichodemus let gera eptir Gudí sialfum; hon hefir 11. sinnum mált, annat sinn gaf hon sko sin aumum manni, enn annat sinn bar hon vitni rægdum manni. Sudr fra Luku er borg su er heitir Pifis; þangat hallda kaupmenn dro-

Bardonis versus austrum, ad Alpes versus septentrionem, se porrigens. Extrema Alpium versus occidentem, in Stiria mare, versus orientem sinum venedicum attingunt. [68] Est in monte Bardonis Crucis emporium & Villa Francorum; [69] tum Pontremulus; [70] inde iter diei ad convivium Mariæ. [71] Inde urbs Luna, apud quam arena Lunensës. Decem miliarium itinere transeunda sunt hæ arena amana, urbibus undiqve circumdata; illic latus patet prospectus. [72] Inter Mariæ convivium Lunamqve jacent urbs Stephani & urbs Mariæ. [73] Tradunt quidam in arenis Lunensibus fuisse speluncam serpentibus referam, cui Gunnarus includebatur. [74] Inde ad austrum Kioformunt (Kioformunt). [75] Luna junguntur via ex Hispania & S. Jacobo. [76] Iter diei a Luna Luccam ducit. Hic est sedes episcopalis ad ecclesiam Mariæ, ubi asservatur effigies, quam ad ipsius Christi vultum fabricari fecit Nicodemus, quæ bis locuta fertur, altera vice pauperi calceos dans, altera pro viro accusato testimonium ferens. [77]

mundum af Gricklandi ok Sikiley, Egiptaländz menn, Syrlendzkir ok Affrikar. Þar fyrir sunnan er þorp er Arnblackr heitir. Þá er Matildar spitali, þi leystiz hon af or Montakassin at lata reisa spital ok skal hvern mann ala um nott. Þá er Sanctinusborg. Þá er Martinusborg. Þá er Semt (Semunt?); Þá er langa syn, god borg. Þar (er) biskopsstoll at Mario kirkiu; þar eru konur væntar. Þangat eru 11. dagleidir or Luku enn dagför þadan til Klerkaborgar, önnur til Hangandaborgar. Þá ferr yfir fiall er Clemt (Clemunt?) heitir, þar er kastali á uppi, sa heitir mala mulier, þat köllum ver illa konu; þar er hin versta þiod. Fyrir sunnan Clemt (Clemunt) er Hangandaborg. Þadan heitir Ruscia norðr til Munbardz. Þá eru XII. milur til Kristinoborgar, þar hvilir hon ok er þar spor hennar í steini. Þá eru VIII. milur til Fla...sborgar. Þá er dagför til Boternisborgar; þar er þid-

Luccæ ad austrum sita est urbs Pisa, quam frequentant dromones mercatorii de Græcia & Sicilia, de Egypto, Syria & Africa. [78] Ad austrum jacet pagus Arnblackr dictus. [79] Tunc venis ad hospitium Mathildis, quod ipsa, promissi coenobio Montiscassini dati soluta, fundavit; hic cuivis viatori pernoctare licet. [80] Tunc urbs Santini (Sancti Dionysii?); dein urbs Martini. [81] Tunc Siena, urbs bona, unde amplius prospectus; est ibi ad ecclesiam Mariæ sedes episcopalis. Pulcherrimas ostentat feminas. [82] A Lucca trium dierum itinere distat; inde vero ad Sanctum Clericum [83] dici iter; hinc Aqua pendens æqve remota. [84] Transeundus tum mons Clemunt, in quo castellum mala mulier, nostro idiomate illa kona; ibi pessimæ indolis gens degit. [85] Monti Clemunt ab austro sita est Aqua pendens. Exinde septentrionem versus, ad montem Bardonis usqve, Ruscia (Tuscia?) se protendit. [86] Hinc duodecim miliaribus distat Urbs Christina; ubi ipsa conditur, vestigiaqve ejus in saxo apparent. [87] Hinc ad Burgum S. Flaviani octo miliaria, [88]

⁶⁾ hic desinit Fragm. membr. No. 736. 4to.

reksháð. Þaðan eru X. mílur til Sutarans mikla; þá er dagför til Sutarans litla; hann er hia Feginbrecka; hon er við Romaborg fyrir norðan. Sva er sagt at Róma se m. mílur á leiðd'enn ni á breidd. Þar eru V. biskopsstolar. Einn er at Jóns kirkia Baptiste. Þar skal eingi missu syngja yfir húnáti, sa er midr se vigdr enn syðbiskopr. Þar er Pafastoff. Þar er blod Christi ok klædi Mariu ok mikill hlatr beina Johannis Baptiste. Þar er Umskurdr Christi ok miðlk ok bríosti Mariu; af þomgiord Christz ok af kyrtili hans ok margfr adrir hégir domar vardir i eino gullkeri miklo. Annar biskopsstoll er at Mariu kirkia. Þar skal Pafi missu syngja joladag ok paschadag. Þriði er at kirkia Stephani ok Laurentii. Þar skal Pafi missu syngja hvern VIII. dag Jola ok hátidir þeirra sialfra. Einn austr þaðan n. mílur er Agnesat kirkia; hon er dyrliguz i altri borginni; hana let gera Constantia dotter hennar. [90] Jussagga ova of sja þar. [91] arrellum ova janis. I. 8. magrad

hinc diei Viterbiam. [89] Est in vicinia Balneum regium. [90] Inde decem milliariibus distat Sutrium magnum, a quo diei itinere Sutrium minus remotum; [91] hoc situm est prope montem Fajani, Romae a septentrione proxime adjacentem. [92] Ferunt Romam longitudine quatuor miliaria, latitudine bina se extendere. [93] Sunt in ea quinque cathedrae episcopales. [94] Prima est aedes Johannis Baptista, in qua ad summum altare nemini, episcopo suffraganeo inferiori, missam celebrare licet. Hic sedes Pontificis romani. Hic conditur sanguis Christi, vestimenta Mariae & ingens ossium Johannis Baptista copia. Hic praeputium Christi, lac de ubere Mariae, particula coronae Christi spinis conserta, particula vestimenti ipsius, multaque aliae reliquiae magno vase aureo asservantur. [95] Secundam cathedram episcopalem habet aedes Mariae, in qua Pontifex romanus festo natalitiorum & Paschatis missam canet. [96] Tertia est ecclesia Stephani & Laurentii, in qua Pontifex octavo natalitiorum die & ipsorum festis missam

at Constantini Konungs er hon tek fyrri tru ean ham, ok had hon leyfis at lata gera Agnesar kirkia, enn Konungr leyfði henni utan borgar, at ráði Silvestri Pafa. Þaðan eru m. mílur i borgina austan i hlid þat er heitir ante portam latinam; þar er kirkia Johannis postula. Fra kirkia Johannis er skamt til hallar þeirrar, er átti Dioclecianus Konung. Þa er Mariu kirkia. Þa er kirkia Johannis ok Pauli Martirum; þeir voru hirdmenn Constancio. Þa er Allra Heilagra kirkia mikil ok dyrlig ok er opin ofan sem Pulkro kirkia i Hierusalem. Vestri fra borginni er Pála kirkia; þar er munklif ok borg um utan er gengr or Roma. Þar er stad sa er heitir Catacumbas. Þetta er alt fyrir utan Tif, hon fellr i gegnum borgina Roma, hon hét fordum Albana. Crescencius kastali er hæstr i borginni fyrir hedan ana, hardla ríkr. Þa er Kauphus Petrs Postola hardla mikit ok langt. Þa er hin

celebrabit. [97] Hinc binis milliariibus remota est aedes S. Agnetis, in universa urbe praestantissima, quam Constantia filia Imp. Constantini, ante patrem religioni Christianae addicta, indultu Imperatoris & auctoritate Papae Sylvestri, extra urbem aedificari curavit. [98] Hinc ex oriente, quatuor milliariibus trans urbem, distat porta, quae nuncupatur porta latina; ibi est aedes Johannis Apostoli. [99] Huic vicinum est palatium Imp. Diocletiani; [100] tum aedes Mariae; [101] tum aedes Johannis & Pauli Martyrum; erant hi aulici Constantiae. [102] Dein aedes Omnium Sanctorum, ampla & splendida, & superne aperta tanquam ecclesia sancti sepulchri Hierosolymis. [103] Urbi ad occidentem sita est aedes S. Pauli, cui junctum monasterium cum arce, utrumque extra Romam. [104] Ibi quoque sunt Catacumbae. [105] Haec omnia extra Tiberim sita sunt, quae, olim Albana dicta, per Urbem Romanam currit. [106] Castellum Crescentii, urbe citeriori editissimum itemque firmissimum est. [107] Tum basilica Petri Apostoli vasta & lon-

ganga Petrs kirkja hárdla mikil ok dyrlig. Þar er lausn öll of vandræði manna of allan heim ok skal austan ganga i Petrs kirkio ok alltari i midri kirkio. Þar er Petrs örk undir alltara ok þar var hann i myrkvastofu. Ecclesia Petri CCCCLX pedum a foribus longa ad sanctum altare, sed lata CCXXX pedum ok því nær stod Cross Petri; þar er hann var pind; sem nín er háalltari. I þeim ero half þein Petri ok Pauli Guds Postula ok þalflihuortveggi ero i Páls kirkju. I háalltara ero fölgín XXV. beina kerisveina Christs; þeirra er Petro fylgdu i Romaborg. I Petrs kirkju er alltari Silúr (Silvestri) Papo þar sem hann hvilir. Gregorius alltari er i Petrs kirkju; þar sem han hvilir. Petrs nál er hia úti fyrir vestan. Svá háfa frodir (rettordir) menn sagt, at eingi se svá frodr, at vist se at viti allar kirkjur i Romaborg. Roma heitir fyrir (nordan?) Tífr enn Latran fyrir sunnan, ok þo allt saman Romaborg.

man curia. [108] Deinde aedēs famosa S. Petri ampla & magnifica, ad quam ex toto orbe confluunt, quicunqve in rebus trepidis salutem desiderant. [109] Limina aedis S. Petri versus orientem sunt, & in medio ejusdem altare, sub quo sarcophagus S. Petri. Ibi quoque carcere inclusus erat. [110] Ecclesia S. Petri CCCCLX pedes a foribus longa ad sanctum altare, sed lata CCXXX pedes. [111] Crux, cui Petrus affixus intētiit, prope locum, quo nunc extat summum altare, erecta stetit. In hoc recondita est dimidia pars ossium Petri & Pauli Apostolorum, altera vero in ecclesia S. Pauli. [112] Summum altare comprehendit quoque reliquias viginti quinque discipulorum Christi, qui Petrum Romam sequēbantur. In aede S. Petri extant altaria Silvestri Papae & Gregorii (Papae); quisque sub altari suo quiescit. [113] Extra ecclesiam occidentem versus stat Obeliscus S. Petri. [114] Referunt periti, neminem, omnium Romae existentium ecclesiarum, exploratam notitiam habere. [115] Pars urbis ad septentrio-

ga. [108] Deinde aedēs famosa S. Petri ampla & magnifica, ad quam ex toto orbe confluunt, quicunqve in rebus trepidis salutem desiderant. [109] Limina aedis S. Petri versus orientem sunt, & in medio ejusdem altare, sub quo sarcophagus S. Petri. Ibi quoque carcere inclusus erat. [110] Ecclesia S. Petri CCCCLX pedes a foribus longa ad sanctum altare, sed lata CCXXX pedes. [111] Crux, cui Petrus affixus intētiit, prope locum, quo nunc extat summum altare, erecta stetit. In hoc recondita est dimidia pars ossium Petri & Pauli Apostolorum, altera vero in ecclesia S. Pauli. [112] Summum altare comprehendit quoque reliquias viginti quinque discipulorum Christi, qui Petrum Romam sequēbantur. In aede S. Petri extant altaria Silvestri Papae & Gregorii (Papae); quisque sub altari suo quiescit. [113] Extra ecclesiam occidentem versus stat Obeliscus S. Petri. [114] Referunt periti, neminem, omnium Romae existentium ecclesiarum, exploratam notitiam habere. [115] Pars urbis ad septentrio-

Þadan ero X. mílur til Tífr. Þa er dagfór til Elorenciusborgar, önnur i Separansb (orgar). Þar fellr áin Galilea, hon skilr Romveriariki ok Sikileyiar ok þar er Campania edr Pull fyrir utan, enn Italia fyrir nordan. Þa er synaborg XII. mílur fra Separani; þa VI. mílur til fialls Montakassin; þar er munklifi ríkt ok borg um utan ok X. kirkjur i. Þar er æzt kirkja Benedicti; þar skolo eigi kómur koma i. Þar er Martinus kirkja er Benedictus let gera; þar er fingur Mathei postala ok armleggt Martinus biscops. Þar er Andreas kirkja ok Mariu kirkja; Stephanus kirkja ok Nicholas kirkja. Þa ero 7. dagleidir til Kapu. Germanus bpc (borg?) er næst Montakassin. Þa ero 7. dagleidir til Beneventar; hon er mest borg á Puli. I ut-sudr þadan er Salerniborg, þar ero lækna beztir. Sepont hon stendr undir Michiallsfalli ok er 7. mílur á

nem Tibetis sita, Roma, ad austrum, Lateranum nuncupatur; utraqve vero nomine Romae comprehenditur. [116] Ab urbe decem milliariibus distat Tusculum. [117] Inde diei iter ad Ferentinum; [118] hinc itidem ad Capranum. [119] Annis Liris terminum constituit inter territorium romanum & regnum Siciliae; [120] hinc ab austró se protendit Campania siye Apulia, Italia vero a septentrione. A Caprano duodecim milliariibus distat Aquinum. [121] Inde sex milliariuum iter ad Montem Cassinum, [122] ubi monasterium opulentum cum arce & decem ecclesiis. Harum primaria est aedes S. Benedicti, ad quam aditus feminis interdictur. Inter ceteras est aedes S. Martini a Benedicto exstructa, qua conditur digitus Mathaei Apostoli & brachium Martini Episcopi; porro aedes S. Andrae, D. Mariae, S. Stephani & S. Nicolai. Hinc bidui itinere distat Capua. Proximum Monti Cassino situm est oppidum Germani. [123] Post bidui iter venit Beneventum, maximam in Apulia urbem. [124]

breidd ein X. á leingd ok er hon á fall upp. Þar er hellir Michaelis ok silkiduke er hann gaf þangat. Þa er dagför til Barlar. Þa VI. milur til Traan; þa iij. til Bissenoborgar; iij. til Malfetaborgar; iij. til Ivent; þa VI. til Nicholaus i Bar, þar hvilir hann. Su er önnur ferd it vestra til Kapu (er Romaborg) til Albanus bg (borg?). Þadan ferr til Flajansbruar, hon er iij. vikna för at endilangri, ger um fer ok skoga, ok er þat hit agætasta mannvirki, ok ferr of skoga fulla dagleid, ok hvert fet ofert nema at Flajansbru. Þa er Terentiana; hana brutu Romveriar ok er hon nu litil. Þa er Fundiana. Þa er Garda. Þa er ij. daga för til Kapu. Þa ferr til Beneventar. Ut fra er Manupl. Þa Brandeis. I hafsbót þadan ero Feneyiar. Þar er Patriarchastoll; þar ero helgir Marcus domar og Lucas. Skamt fra Duracar er Mariahöfn. Þa er Visgards höfn. Þa er Engilsnes.

Hinc ad african habes Salernum, ubi ars medica floret. [125]. Sipontum jacet sub monte Michaelis (Gargani); tria milliaria latitudine & decem longitudine sursum montem se extendit. Ibi spelunca S. Michaelis & sudarium bombycinum ab ipso Sancto donatum. [126]. Inde iter diei Barulum; inde sex milliaria Tranum; [127] inde quatuor Vigiliis; [128] inde totidem Melitum; [129] inde totidem Juvenatium; [130] inde sex milliaria Barium, ubi conditur S. Nicolaus. [131] Alia via ex urbe Romæ, occidentem versus ad Capuam per Albam ducit. [132] Hic oritur via Appia quam trium hebdomadam iter emetitur. Opus hoc vere mirificum, trans paludes & sylvas continuatum, integræ diei itinere per sylvas ducit, cæteroquin impervias. [133] Extat tunc Terracina, oppidum jam exiguum, postquam illud evertérunt Romani. [134] Venitur dein Fundos; [135] dein Garilianum. [136]. Hinc biduo proficisci licet Capuam. Inde Beneventum iter fit, a quo prócul distant Monopolis [137] & Brundusium. [138]

Þa er skamt til eyiar Paciencia e (edr?) Sikileyiar; þar er iardelldr ok votn vellandi sem á Islandi. Þa er borg er Martini heitir, hon er á Bolgaralandi. Þa er at sigla til eyiar er Ku heitir; þar koma leidir saman af Puli ok af Miklagardi; verdr til landnords á Pul enn ut i haf til Kritar. Ut fra Ku er ey (er) Roda heitir. Þa er at sigla yfir til Griklands til Randa Kastala. Þa er Patera; þar var Nicholaus biscop sæddr ok stendr þar enn skoli hans. Þa er Mirreaborg; þar var hann Biscop. Þa er skamt til Jalandanes á Tyrklandi. Þa er ij. dægra haf til Kiprar. Þar gengr hafsbótin, er Nordmenn kalla Atalsfiord, enn Grikkir kalla Gullus Satalie. I Kipr er borg (er) Bessa heitir; þar er Væringia seta; þar andadz Eiríkr Danakonungr Sveinsson brodir Knuts hins helga. Hann lagdi fé til i Luku, at, hverr madr skyldi drecka vin okeypiss... einu af danskri tungu ok

In sinu abhinc sita est Venetia, ubi sedem habet Patriarcha, reliquæque Marci & Lucæ asservantur. [139] A Dyrrachio [140] haud procul distat portus Mariæ, [141] dein portus Guiscardi, [142] dein Promontorium S. Angeli. [143] Hinc cominus remota est insula Patientia sive Sicilia, quæ, tanquam Islandia, præfert ignem subterraneum & thermas ferventes. [144] Tum in Bulgaria urbs Martini. [145] Inde navigatio fit ad insulam Coon; juxta hanc coeunt viæ ex Apulia & Constantinopoli; versus euronotum Apulia, trans mare Creta petenda est. [146] A Coon aliquantum distat insula Rhodus, unde transitus fit ad castellum rubrum in Græcia. [147] Tum Patera, ubi Nicolaus episcopus natus est & adhuc ostenditur schola ejus; tum Mirrea ubi episcopus fuit. Inde haud procul distat Jalandanesum in Turcia. [148] Tum bidui navigatione Cyprus attingitur, ubi sinus maris, quem Boreales sinum Atali, Græci vero Gulfum Sataliæ dicunt, [149] se immittit. In Cypro extat urbs Bessa, [150] statio

hann let gera spital VIII. milium sudr fra Plazinzoborg; þar er liverr madr fæddr. Hönum veitti Paschalis Papa at fara Erchistol af Saxlandi i Danmörk. Fra Kipr er ij. dagra haf til Akrsborgar, hon er á Jorsalalandi. Þa er Chafarnaum, hon het forðum Polomaida. Þa Cesarea. Þa er Jaffa. Hana kristnadi Balduini Jorsalakonungr ok Sigurdr Konungr Magnus, son Noregs Konungs. Þa er Askalon, hon stendr á Serklandi ok er heidin. Enn austr fra Acrsburg er Syr, þa Seth, þa Tripulis, þa Lic, þar gengr inn hafsbotn, þann köllum ver Anþekiofiord. Þar er Anthiochia i botninum. Þar setti Petr Postuli patriarchastol sinn. Þesar borgir allar standa á Syrlandi. Galilea herat er upp á land (fra) Akrsborg. Þar er fiall mikil er Tabor heitir; þar syndiz Postulum Moy-

Barangorum; in ea obiit Ericus Rex Daniae, filius Svenonis, frater Canuti Sancti. Is Luccae argentum impendit, ex quo cuivis, danica lingua utenti, sat vini sine pretio suppeditaretur. Hospitium quoque octo miliaribus a Placentia, austrum versus, fundavit, in quo cuivis victus praeberetur. [151] Ei Paschalis Papa potestatem fecit, sedem archiepiscopalem in Dania (Saxonicae olim subdita) constituendi. Ex Cypro bidui navigatione distat Acrsburgum (Ptolomais) in Palaestina. [152] Tunc extat Capernaum, olim Ptolomais; tunc Caesarea; [153] tunc Jaffa, quam ad fidem christianam perduxit Balduinus Rex Hierosolymitanus & Sigurdus Rex, filius Magni Regis Norvegiae; [154] tunc Askalon in Serklandia, adhuc ethnica. [155] Acrsburgo ad orientem extat Syr, tunc Seth, tunc Tripolis, tunc Lic; [156] hic ex mari sinus ingreditur, nobis sinus Antiochensis dictus, ex Antiochia ibi sita, in qua urbe Petrus Apostolus sedem patriarchalem constituit. Sunt autem haec omnes urbes in Syria. Pro-

tes ok Helias. Þa er Nazaret, þar kom Gabriel engill til motz vid Mario ok þar var Cristr fæddr ij. vetr ok XX. Þa er þorp er heitir Gilin. Þa er Johannis kastali er forðum het Samaria. Þar fanzt heilagr domr Johannis Baptista. Þar er Jacobs brunnr er Christr bad konuna gefa ser at drecka af. Þa er Nepl mikil borg. Þa er borg er heitir Casal. Þa er Maka Maria. Þa er upp til Jorsalaborgar; hon er agæzt borga allra i heimi. Of hana er hvervetna sungit um alla kristni, þviat þar ser enn stoimerki pislar Cristz. Þar er kirkia su er gröf Drottins er i, ok stadr sa er cross drottins stod. Þar ser glögt blod Christz á steini sem nyblætt se, ok sva mun þar vera til domsdags. Þar ná menn liosi á Pascha aptan or himni ofan. Hon heitir Pulkro kirkia; hon er opin ofan yfir

vincia Galilæa ab Acrsburgo extenditur. Ibi mons ingens Tabor dictus, ubi Apostolis apparuit Moses & Elias. [157] Juxta hunc est Nazareth, ubi Angelus Gabriel Mariam visitavit & Christus per annos viginti tres nutritus est. [158] Tum vicus Gilin; [159] tum castellum Johannis olim Samaria; ibi effossæ sunt reliquiae Johannis Baptistæ. [160] Tum puteus Jacobi, ex qua Christus potum a muliere rogavit. [161] Dein urbs ingens Nepl; [162] dein urbs Casal; [163] dein Magdalum. [164] Hinc iter fit Hierosolymam. Est ea omnium, quotquot existunt civitatum, præstantissima, in universo orbe christiano decantata, utpote quæ adhuc manifesta passionis Christi indicia exhibet. Ibi extat ecclesia, in qua sepulchrum Domini locusque in quo crux ejus stetit. Sangvis Christi, tanquam recenter effusus in lapide adhuc apparet & ad diem extremum apparebit. Ibi vigilia Paschatis lumen caeleste descendit. Vocatur ecclesia sancti sepulchri; habet super sepulchrum aperturam. Ibi est me-

rofinni. Þar er. Þar kinn sol samt oran of Johannis missu. Þar Johannis Baptista, sa ei öllum eimi. Þar er Dav. I Hierosalem er templui ok Samons musteri.

I utsudr fra J; er fiáll þat er heitir Synsom hinn elgi andi yfir Þorar mata-liz Christ skirdagsk stendr þar enn bord þat atadiz á. Þorar milur sudrethleem, itil borg ok fögr, Cristr boinn. Þadan er Bethania tasta (la), þar reiszarum af lauda. I landsusalaborg er vatn þat er heitorr, þar ökdí Gud nídr í Sodoma fyrir handan, enn fyrir heilan. Þar fellr Jgnum ok blendz ecki vid vjat hon er helgaz vatn. Þorginni er fiáll er heitir reti, þar ste Cristr upp til Á medal fiállzins ok Jorsalr delr sá er heitir vallis Josar er grof

dium est orbis; ibique sol festo S. Johannis stat in centro cæli. [165] Est ibi hospitium Johannis Baptistæ, omnium in orbe, ditissimum, [166] item turris Davidis. [167] Hierosolyma quoque habet templum Domini & templum Salomonis. [168]

Hierosolymæ ad africanum situs est mons Sinai (l. Sion), ubi spiritu sancto repleti sunt Apostoli & Christus die viridium cænavit; ostenditur adhuc mensa. [169] Quatuor milliaribus abhinc versus austrum distat Bethleem, oppidum exiguum & spectabile, ubi natus est Christus. [170] Exinde haud procul remotum est castellum Bethaniæ, ubi Christus Lazarum a morte revocavit. [171] Hierosolymæ ad euronotum est mare mortuum, in quo Deus binas urbes, illic Sodomam, hic Gomorram submergi fecit. Per illud currit flumen Jordanus, non tamen cum eo miscetur, utpote fluminum sanctissimum. [172] Urbi ad orientem est mons Oliveti, ubi Christus ad cælum ascendit. Montem inter & Hierosolyman est vallis Josaphat, in qua est sepulchrum Re-

Mario Drotningar. Þar er löng stund til Querencium fiállz. Þar fastadi Gud ok þar freistadi diöfull hans. Þar er Abraams kastali. Þar stod Hiericho. Þar ero Abrahams veller. Þar er skamt til Jordanar er Cristr var skirdr; hon fellr or landnordri i utsudr. Þar fyrir utan ana er Rabitaland, enn fyrir hedan Jorsalaland er Þeir kalla Syrland. Á árbackanum stendr ein litil kapella; þar for Cristr af klædum sinum, ok er þvi kapellan ger til vitnis þess stadar sidan. Ut vid Jordan, ef madr ligr opinn á sletum velli, ok setr knesitt upp ok hnefa á ofan, ok reisir þumalfingr af hnefanum upp, þa er leiþarstiarna þar fyrir at siá jafuhá enn eigi hærra.

Után fra Jordan er V. daga för mikil til Akrsborgar, enn þadan XIII. dægra haf á Pul; þat er XVIII. hundrud milna. Enn XIII. daga ganga or Bár i Romaborg. Litil VI. vikna för sunnan til Mundio enn III. norðr i Heidabæ. Enn hit eystra Iliansveg er IX. vikna för. Siau daga för or Heidabæ i Vebíorg. Þa

ginæ Mariæ. Inde procul remotus est mons qverentium, [173] ubi Christus jejunabat & a Diabolo tentabatur. Ibi est castellum Abrahami, Hiericho & campi Abrahami. [174] Inde brevi distat Jordanus ab euronoto ad africanum fluens, in quo Christus baptizatus fuit; ultra fluvium est Rabita, citra eundem terra Israelitarum quam vocant Syriam. [175] Juxta ripam fluvii erectum est sacellum parvum in memoriam loci, ubi Christus vestes deposuit. [176] Homini in planitie juxta Jordanem supine recubanti, genu erecto, manu ei imposta polliceque in altum sublata, cynosura apparet perinde evecta. [177]

A Jordano est quinque dierum magnum iter Acrsburgum & inde quatuordecim nycthemeriorum sive mille & octingenta milliaria trans mare in Apuliam. Ex Bario quatuordecim diebus Romam proficisci licet. Hinc sex hebdomadam lento itinere Alpes attinguntur, hinc itidem trium, Heidabæa. Orientalis vero via Iliani novem hebdomadam itinere absolvi-

er Stöðuborgará (Sköðuborgará) á midmunda. Or Vebíörgum er II. daga för til Alaborgar. Leidarvisir sea ok borga skipan ok allr þessi froðleikr er ritinn at fyrirsögn Nicholas Abota, er bæði var vitr ok vidfrægr, minnigr ok margfroðr, ráðvis ok rettordr ok lykr þar þessi frá sögn.

tur, [178] Septem dierum itinere Heidabæa Viburgum distat. Has inter medius extat amnis Skodburgicus. Itinerarium hoc, civitatum enumeratió, cæteraqve notitia literis mandata est ex ore Nicolai Abbatis, viri sapientis & celebris, memoris & multiscii, prudentis & veracis. Explicit jam hæcce relatio.

Annotationes.

[1] Vide, quæ occasione hujus loci observavit *Sukmius* Hist. crit. Dan. II. p. 587. Locus huic parallelus extat *Rymbegia* p. 340, in quem commentatus est Celeberr. *Hallenberg* Anmärkningar til 1ste D. af Lagerbrings Swea Rikes Hist. I. p. 80.

[2] Eadem legenda extat in scripto svecico Sec. XIII; *Lagerbring* Hist. Sveciæ II. p. 863.

[3] Quæ hic et in varia lectione de terris Europæ ad euronotum sitis, occurrunt, pro parte jam legantur in *Ser. Rer. Dan.* T. II. p. 36. Loca hæc allegantur, cum aliis historiis islandicis, in primis *Orvaroddsaga*, conferuntur, nominaqve locorum illustrantur in *Sukmii* Hist. crit. Dan. II. p. 812, *Ej. Hist. Dan.* I. p. 87. II. p. 365. Mirum, populis Septentrionalibus de situ regionum, quibuscum iis tam antiqva et multifaria commercia intercedebant, haud rectius constitisse. Sine dubio Holmgardia et Gardarikia erant regna diversa, sæpe tamen confunduntur, ut apparet ex *Heimskr.* II. p. 128. 131. 132. 153. 399. III. p. 2. V. p. 298. cfr. *Schöningii* Hist. Norv. I. p. 475. III. p. 185.

[4] Simili cum encomio insignis hujus templi mentionem faciunt nonnulli Mediæ Aevi Scriptores. Sic *P. Warnefridi* Hist. Longobard. I. c. 25: "templum . . . cujus opus adeo cuncta ædificia excellit, ut in totis terrarum spatiis huic simile non possit inveniri;" cfr. *Dufresnii* Hist. Byzantina. Comm. II. p. 5. sq.

[5] Recte sè habet hæc Nostri de Bulgaria assertio. Bulgari enim A. 971 imperio Græco subditi, ab A. 1186 libertatem sibi vindicant. Errat vero Auctor *Heimskr.* II. p. 325. cum de Bulgaria tanquam provincia Gardarikiæ et ethnicismo dedita loquitur. Christianismum enim Bulgari jam Sec. IX. amplexi sunt et de Russorum in eos dominio nil constat, si excipias illos ab Imp. Nicephoro A. 967 excitatos Bulgarorum terram occupasse, quam demum ab Johanne Zimisce lingvere cogebantur. *Stritteri* Memoriae populorum ad Danubium, T. II. P. 2. p. 446.

[6] Germania in scriptis islandicis alias vocatur *Saxland* vel *fyrí nordan fiáll*. Noster per *Saxland* intelligit Germaniam ad orientem Rheni, per *Frakland* terras ad occidentem hujus fluvii (sic etiam *Ser. Rer. Dan.* II. p. 280) imo ipsam Galliam, quæ cæterogvín *Valland* denominatur; cfr. *F. Johann. H. eccl. Isl.* I. p. 218.

[7] Per Frisiam Noster intellexit Bataviam et oram Germaniæ occidentalem usque ad terminos Daniæ. Conspirant hæc omnino cum iis, quæ de istarum regionum situ nobis suppeditant relationes de veterum expeditionibus huc factis. Maxime ad austrum se extendit *Flæmingaland* s. *Flandr* (Belgium) *Valland* (Galliæ) contermina; *Hmskr.* I. p. 221. III. p. 146. 224. *Ser. Rer. Dan.* II. p. 37. Belgio ad septentrionem jacet *Frislandia* (huc quoque pertinet Batavia *Hmskr.* II. p. 9) Daniæ contigua, sive ad Eidoram usque se protendens; ibid. T. I. p. 110. III. p. 146. Hinc sermo est de confinio ubi Dania et Frisia iunguntur, "landamæri þar er mætiz Danmörk ok Frisland," *Eigla* p. 260. et de "Helgolandia in confinio Frisonum et Danorum" apud Alcuinum, vid. *Werlanff* et *Outzen* Priisskrifter *ang.* det danske Sprog p. 23. 35. Alicubi vero inter Frislandiam et Flæmingiam ponitur Saxlandia quædam (*Hmskr.* I. p. 110. 221. 257.) et tunc intelligi debet per Flæmingiam tam Belgium quam Batavia, per Saxlandiam Germania occidentalis Albi ad austrum, per Frislandiam vero *Frisia minor* (*Saxo* p. 260) in Jutia australi, sic dicta a Frisonibus, quos ab antiquis inde temporibus hic sedes fixisse, constat.

[8] Eadem leguntur de Danubio in Emendationibus ad *Gervasii Tilb. Otia Imper.* in *Leibnitii* Scr. Brunsvic. III. p. 764.

[9] Per libros antiquos (quibus etiam *Horvararsaga* p. 2. superstruit suam de Turcarum et Asianorum in Septentrionem immigratione) certe intelligendi sunt, præter dictam historiam, *Eddæ* recentioris *Prologum*, *Rymbeglum* p. 316. et *Fragm. island.* in *Ser. Rer. Dan.* II. p. 34. 36. etiam quidam Mediæ Aevi Scriptores ex. gr. *Jornandes*, *P. Warnefridus* et q. s. a. Hæc vero traditiones antiqvæ, gentium septentrionalium prima incunabula in ista Thracia sive Tyrklandia collocantes (cfr. *Sukmii* Hist. crit. Dan. II. p. 550. 567.) mirum in modum corroboratæ sunt *Raskii* nostri eruditissima et sagacissima materiæ investigatione, cujus novimus finem, lingvæ nempe scandinaviæ a magnâ thracica lingvarum classe derivationem (*Undersøgelse om det gamle nordiske Sprogs Oprindelse* p. 159. 301.)

[10] Norvegiam primos inhabitantes e Svecia nactam fuisse, et natura docet et antiquissimæ traditiones innuunt, scil. *Eddæ Prolog.* (ed. *Rask*) p. 15, *Fundis Noregr* (*Mülleri* Sagabibliothek II. p. 443); cfr. *Schöningii* Hist. Norv. I. p. 60. Innotuere quoque recentiori tempore factæ immigrationes; *Hmskr.* I. p. 57.

[11] Vix datur mare, cujus tam variæ et vagæ exitere, antiquo tempore, appellationes, ratione gentium vel ad illud situs diversi, vel de eodem plenioris aut incertioris notitiæ, quam mare balticum. Noster illud ex situ ejus describit, nomine suppresso. Confirmatur exinde, antiquos per *Austrveg* intellexisse regiones circa hujus maris orientalia et australia littora (cfr. *Hmskr.* I. p. 110. *Edda* ed. *Raskio* p. 193.), non ipsum mare, ut quibusdam placuit (*Ilhre* Gloss. Sviogoth. II. col. 323. *Schlözeri* Allgem. Nord. Gesch. p. 543); id enim in scriptis Islandorum audit *Eystrisalt* (mare orientale) poet. *Austrmarr*, conferendum cum Scriptorum francicorum *Ostersalz* (*Ser. Rer. Dan.* I. p. 499). Similiter ex situ orientali innotuit: *Agathemero* (Ptolemæo ætate haud multum inferiori, *Hudsoni* Geogr. min. I. p. 54) cui est "orientalis pars oceanii arctici;" *Eginhardo* († 839), cui: "sinus qui ab occidentali orientem versus porrigitur" (*Vita Caroli M. c. 12*); *Othero* (Sec. IX. sine, *Periplus* ed. *Rask.* p. 22) cui: *Ostæ*; *Ad. Bremensi* (Sec. XI) cui: "orientalis pelagus,

mare orientale" et denique Rog. Baconi (Sec. XIII. Opus Majus p. 169) cui: "mare orientale, quia oceanus non se extendit ultra illud mare."

[12] Fertur, Biarmiam jam Sec. XI. et XII. verum certo constat eandem circa A. 1270, Novgorodiam subjectam fuisse; *Schlüzari Nestor* I. p. 47, *Mülleri Samml. russ. Gesch.* V. p. 418.

[13] Similis limitum Norvegiæ descriptio extat in *Olafs helga S.* (Cod. Flatey: *Torfæi Hist. Norv.* T. I. p. 162) et *Olafs S. Tryggv.* ed. Reenhielm p. 92, quæ ultima tamen habet *Englandssior* pro *Aungulseyarsund*. Per *Englandssior s. Englandshaf* (etiam in Monumento runico vid. *Ingvar Vidf. S.* p. 174) intelligitur mare occidentale, cujus pars, occidentalem Norvegiæ oram alluens, dicitur *Solundarhaf s. Vestrasalt*. Credo igitur hic legendum E-sior non A-sund. Quid enim Insulæ Monæ (Aungulsey) juxta Britanniam cum terminis Norvegiæ? nec magis de insula parva Haliogiæ hujus nominis, nunc *Engelen*, cogitandum. De *Vegestaf*, promontorio *Veggin*, in insula *Arnöa* vid. *Schöningii Norges gamle Geographie* p. 45. De *Finmarkia* ad *Gandvikum* se porrigente *ibid.* p. 54-55.

[14] De hacce *Margareta A. 1178* in ecclesia D. Virginis Roskildensi sepulta vid. *Suhmii Hist. Dan.* VII. p. 505. 526.

[15] Descriptio Sveciæ est admodum mendosa. Pro "þat er Eyland," legendum statuo "þa er Eyland" sc. insula Ölandia. Uti Noster, *Ad. Bremensis* duplicis *Qvenlandiæ* (terre feminarum) mentionem facere videtur (ed. Lindenbrog. p. 136. 138. cfr. *Schöningii Norges gamle Geogr.* p. 29). Forsan hic cogitavit *Qvenlandiam* et *Finlandiam*, quæ junctim memorantur *Eigla* p. 58. cfr. *Otheri Periplus* ed. Rask. p. 103.

[16] Eadem de Biarmia leguntur in scripto deperdito *Gripla* (*Torfæi Grönl.* p. 23. *Arn. Jonæ Grönländs Beskr.* p. 2). Sententiam *Gudbr. Thorlacii* Ep. Holensis de situ harum regionum vid. in Ep. Ejusd. ad Anglum quendam A. 1595 in *Hakluyti Principal Navigations* "I. p. 590. De vicina... *Grönländia*, id veterum opinione habemus, eam magno circuitu, ab extrema Norvegia, ubi *Biarmlandia* nuncupatur, et a qua haud vasto intervallo sita sit, circum quasi Islandiam exporrigi." Cfr. *O. Magni* Epit. hist. de gentibus Septentrionalibus p. 48. *Torfæi Hist. Norv.* I. p. 162. Ej. *Grönländia* p. 35, *Schöningii N. gamle Geogr.* p. 56. Miræ hæc veterum opiniones similesque de itinere pedestri e Norvegia in *Grönländiam* (*Verelii Hervarars.* p. 28. *Rymbegla* p. 466), quodammodo corroborare videntur hypothesis *Neihteri* de duplici *Grönländia*, altera cum *Nova Zembla*, *Freto Waigatz*, *Siberiæ boreali littore* synonyma (*Observat. hist. geogr. Partic.* p. 7. Obs. de terris ad Mare album, quæ in *Sagis Islandorum memorantur* p. 8). De *Vinlandia* *Africæ* continua cfr. *Griplam* in *Hervarars.* ed. *Verelii* p. 27; sed quomodo hoc intelligendum?

[17] De *Thorliano* et *Leifo* cfr. *Heimskr.* I. p. 311. 325.

[18] Eandem Islandiæ ambitum computat schedula antiqua, allegata in *Schöningii Hist. Norv.* III. p. 417. Sex nychthemeriorum sive 144 milliarium norvegorum navigationem habet *A. Jonæ* Comm. de Islandia fol. 10. Ej. *Crymogæa* p. 16.

[19] Eandem promontorii *Stadensis* in Norvegia ab *Horno* quadrantis orientalis distantiam indicat *Landamabok* p. 4. et ex eodem *Rymbegla* p. 318, *Ser. Rer. Dan.* II. p. 32. *Ad. Bremensis* (p. 151) loquitur de V. aut VII. diebus.

[20] Per *Alasund* intelligitur brachium sinus *Lymici* ad *Alburgum* se porrigens, nunc *Aalborgund* dictum; vid. *Danske Atlas* IV. p. 29. Hæc denominatio forsân antiquior est quam *Alburgi*. E *Vikia* Norvegiæ antiquo tempore transitus erat in promontorium *Jutiæ*

Vendilam (*Ad. Brem.* p. 136. 148). Primum *Halso* in sinu *Lymico* (*Hmskr.* I. p. 200) et postea, *Alburgo* condito, huic urbi naves applicarunt (*Ad. Brem.* l. c. *Knytt. S.* p. 212). Quocirca in bellis Norvegiæ intestinis ad hanc urbem crebro se receperunt profugi Norvagi (*Hmskr.* III. p. 337. 349. IV. p. 359. 345. 388. 397.) Etiam ex hac urbe in Islandiam transitum fuisse, monet Schol. in *Ad. Brem.* ed. Lindenbr. No. 102. Forsân hæc loci conditio nonnihil contulit ad municipii hujus incrementum.

[21] Liceat nobis hæc itinera romana, quorum vim et efficaciam in gentium septentrionalium culturam jam probavit *Joh. Erici* in *Disq. de vet. Sept. peregrinationibus* p. 83. ratione occasionis, viæ temporisqve, diligentius examinare.

Inceperunt hæc peregrinationes brevi post religionis christianæ in has regiones introductionem. Vix in Dania radices egerat Christianismus, cum *Canutus M.*, vix in Norvegia, cum *Sighvatus Poëta* (*Hmskr.* III. p. 10) Romam peteret, et intra tria lustra post fidem christianam ab Islandis receptam, itinera hujus gentis in Romam commemorarentur (*Olafs S. Tryggv.* II. App. p. 16. *Nials S.* 275. 281.), quorum vel ante periodum christianam, ab Islandis extra patriam baptizatis, exempla dantur (*Gisla Sars.* S. in *Collect. B. Marci* g. 179). Hisq. profectionibus ansam dederat varis rationes, quales fuere:

a) Pietatis studium, vel voti persolvendi gratia vel absqve tali. Hoc adducti talia itinera susceperunt Reges Daniæ *Canutus M.* et *Ericus bonus*, Comes *Ericus*, morte tamen impeditus (*Hmskr.* II. p. 24), *Einarus Thambaskelfir* (*ibid.* p. 199) *Rafnus Sveinbiörn* filius (*Sagabibliothek* I. p. 258) et plures, de quibus vide *Hmskr.* I. p. 317. 326. *Kristni S.* p. 122. *Landnamabok* p. 391. *Sturlunga I.* p. 97-98. 222. &c.

b) Absolutionem a sede apostolica, vel ob propria vel aliorum delicta, obtinendi necessitas. Quæ, imprimis tempore *Sturlungorum* turbulento, multos Islandorum ad hæc itinera compulit; vid. *Sturl. S.* II. p. 35. 147. III. 119. 298. *F. Johannæi* H. eccl. Isl. I. p. 488, *Sagabibl.* I. p. 241-42. cfr. *Gretta* in *Collect. B. Marci* p. 162, *Heimskr.* IV. p. 7.

c) Negotia, a clericis in curia romana vel proprio, vel Regum et principum nomine, exsequenda. Sic *Olaus tranqvillus R. Norv.* Episcopus *Bernhardum* Romam ablegavit, pacem pro defunctis impetraturum; (*Suhmii Hist. Dan.* IV. p. 165). Primi Islandorum Episcopi confirmationem muneris ab ipso Pontifice romano petere teuebantur (*Hungrvaka* p. 42. *Sturlunga I.* p. 204. *F. Johannæi* Hist. eccl. Isl. I. p. 324). Posthac, ex constitutione sedium Archiepiscopali, arctiore regni borealibus cum curia romana nexu intercedente, hæc itinera increbuerunt, nominatim e Norvegia. Exempla quæere *Hmskr.* III. p. 363. IV. p. V. p. 166. 183. *Sturl. S.* IV. p. 15.

Tales peregrinationes *Romafür*, *Romferd*, *Sudrganga*, *Sudrferd*, ipsi vero peregrinantes *Romferlar*, *Sudrgangomenn* appellabantur; dicebantur quoqve hi *at ganga sudr*, *at fara sunnan*. Diversas vias (*Romavegir*, *Sudrvegir*) seqvebantur Septentrionales, nominatim Norvegi et Islandi. Memorantur nimirum:

a) *Via occidentalis* (hin vestra leid). Navigarunt tum austrum versus (sutr um sæ) ad Britanniam et Galliam, trans hoc regnum Helvetiamqve Italiam petentes (*Suhmii Hist. Dan.* III. p. 607. sq. de *Canuto M.* *Hmskr.* II. p. 198. *Nials S.* p. 281. *F. Johannæi* Hist. eccl. Isl. I. p. 320). Interdum Flandriæ et Galliæ naves applicantes, per fretum *Gaditanum* in Italiam tetenderunt. *Hmskr.* III. p. 224. cfr. *Ser. Soc. Scandin.* 1814. p. 93.

b) *Via orientalis* (hin eystra leid), dicta, quod per Germaniam duxit (*Nials S.* p. 281). Erat hæc triplex. Prima, per Germaniam occidentalem, Helvetiamqve in Italiam profecti sunt; hanc viam Itinerarium nostrum describit, eamqve Islandi in primis præterlerunt, itinera romana a Bergis Norvegiæ, per Daniam inchoantes (*Olafs S. Tryggv.* II. App. p. 17. *Anecd. de Auduno*, ed. *Thorlacio* p. 4. *Liosvetn. S. c.* 25. 29. *Hungrvaka*

p. 14. 188. *Hmskr.* IV. p. 225. *Sturl.* S. I. p. 97. II. p. 147. 172. *Orkney.* S. p. 518). *Secundam* sequentes, a Norvegia ad Deventriam vel Ultrajectum navigarunt et exinde Coloniam petentes, iter per Germaniam continuarunt; quæ via, in itinerario quoque indicata, minus usitata videtur cfr. tamen *Hungvaka* p. 112. *Sturl.* S. IV. p. 84. *Tertia*, a Lybeka per Germaniam orientalem, Tyrolum, Italiamque orientalem duxit. Indicitur hæc via in manuscripto chartaceo *Arna-Magnæano* No. 281. 4. ex antiquiori Codice verosimiliter exscripto, quod danice versum edidit *Suhmius* Hist. Dan. V. p. 44. Commemoratio Lubecæ innuit hanc viam ævo, Sec. XIII. vel XIV. antiquiori, haud adscribendam; attamen Ericus bonus, quem Venetiis deprehendimus, jam simile iter inisse videtur. Exhibet hanc viam Tabula geographica *Heimskringla* Tom. III. præfixa.

Quod tempus anni attinet, quo hæc itinera aggredi usitatum erat, Islandi plerumque, hieme in Norvegia transacta, verno tempore in Daniam trajecerunt (*Sturl.* S. I. p. 98. II. p. 147. 172), adeo ut circa ætatem in Germania esse possent, secuti hoc modo consilium *Alb. Stadensis* (*Chronicon* fol. 185), qui monuit hæc itinera arripienda esse "circa medium Augustum, quia tunc aer temperatus est, vis sicca sunt, aqua non abundat, dies longi satis ad ambulandum, noctes etiam ad corpus recreandum, et invenies horrea non vis frogibus adimpleta." Tempus, quod tali itineri impendebatur, pro fine hujus diversum erat. Peregrinator religiosus, qui pera et baculo instructus, iter pedestre faciebat, intra triennium Romam adire patriamque revisere nequebat (*Sturl.* S. II. p. 36. 147. Qvi vero, negotiorum causa, vel æquo vel curru vehebatur, anni spatio projectionem perficere potuit (*Sturl.* S. II. p. 171. 185. *Hmskr.* V. p. 184). Postremo observare licet, eos, quos cippi runici sveogothici in *Longobardia* obisse memorant, absque dubio tales peregrinatores religiosos fuisse (*Peringshiold* Vita Cochlei p. 479. *Ingvar Vidförlas* S. p. 178. *Appelbladii* tractatus in *Swenska Witterhets Acad. Handl.* IV. p. 80).

[22] Alburgum Viburgo X. distat milliariibus (*Danske Atlas* V. p. 169). Ergo pro diei unius itinere modo V. milliaria computarunt veteres, forsitan ob vias incommodas; cfr. *G. L. Badeni* Abhandlinger i Fædrenelandets Kulturhistorie I. p. 196 sq.

[23] A Viburgo ad Coldingam XV, hinc ad Slesvicum totidem milliaria extant. Iter tunc fecerunt XXX. milliaria in hebdomada sive VI $\frac{1}{2}$ singulis diebus; Juxta *Ad. Brem.* ed. Lindenbr. p. 130 iter a Slesvico ad "mare novissimum Wendile" s: sinum Lymicum sive Alburgum, quinque aut septem diebus peragebatur (cfr. *Suhmii* Hist. Dan. IV. p. 492); apud Nostrum IX. diebus.

[24] Hanc, inter Heidabæam & Slesvicum distinctionem, *Heimskr.* III. p. 248 quoque occurrentem, *Suhmius* ex eo interpretatur, quod amnis Sliæ inter novam urbem Slesvici ad septentrionem, & antiquiorem Heidabæam ad austrum sitam, limitem constituit (*Hist. Dan.* V. p. 190). Erravit igitur Noster, peregrinatorem primum Heidabæam adire jubens. Cæteroaquæ antiquo tempore utrumque nomen (danicum & saxonicum) unum idemque oppidum designavit; cfr. *Prissskrifter ang. det danske Sprog i Hertugd. Slesvig* p. 33.

[25] Jutiam & borealem & meridionalem sub generali Jutiæ denominatione comprehensam fuisse, Eidoramque Daniam ad austrum terminasse vid. *Werlauff & Outzen* I. c. p. 2. 9. A Nostro, quemadmodum in fragmento geographico *Scr. Rer. Dan.* II. p. 37, impropria distinctio fit inter Holsatiam & Saxoniam. Per Vindlandiam intelligitur ea pars Holsatiæ, quam incolere Slavi. Hæc trium gentium finitimarum contiguas describitur tanquam "vasta solitudo, quæ conjungit Slaviam, Holsatiam atque Daciam" in Anon. de protectione Dan. in t. sanctam in *Scr. Rer. Dan.* V. p. 348.

[26] Per *Heitsinnaba* non intelligo Hamburgum, sed Itzehoam (*Esselo, Etzelo*) Holsatiæ, unde brevior in urbem Stadensem transitus.

[27] Hic locus, si, ut verosimile est, per *Nordmenn* inauuntur trium regnorum borealium populi, confirmat quodammodo *Saxonis* testimonium p. 263 de Svenone Grathe (Nostro coævo) qui "ritum *Germanicum* æmulatus est — & cultum *saxonicum* sumpsit" itemque effatum *Arnaldi Lubecensis* Scriptoris Sec. XIIIii (*Chron. Slav. Lib. III. c. V.*), de "Danis usum *Teutonicorum* imitantibus, quem ex longa cohabitatione didicerunt."

[28] In urbe Stadensi erat coenobium *S. Mariæ*. *Zeilleri* Topographia Saxonie Infer. p. 222.

[29] Nomen Verde M. ævo scriptum reperitur *Fehrdem, Phardum, Fardium. Junckeri* Anleitung zu der Geographie der miltleren Zeiten p. 654. Ab urbe Stadensi Verda 10 milliariibus remota est. A Verda ad Nienburgam distantia est 4 milliaria juxta "Neuestes Reisehandbuch durch Teutschland und nach den Hauptstädten der angränzenden Länder." Nürnberg 1820. p. 321.

[30] Minda olim dicta *Minnedum, Minnathum, Minden*. A. 780 Ecclesia & Episcopatus Mindensis in honorem *S. Petri* & *S. S. Martyrum Gorgonii & Dorothei* fundata est. *Meibonii* Rer. Germanicar. T. I, p. 555.

[31] Per mutationem linguarum intelligitur transitus in regionem ubi alia viget lingua, ut in *Alb. Stadensis* Chron. fol. 183: "Ibi intras linguam gallicam." Hic sermo est de terminis dialectorum Germaniæ inferioris & superioris, quorum tamen hunc, supra Hassiam vel Rhenum superiorem vixisse, nullum extat indicium; *Kinderling* Geschichte der Niedersachs. Spr. p. 129.

[32] Paderborna in Latinitate M. AE. diversis modis scribitur (*Acta Sanctor.* 25 Juli p. 415) ex. gr. *Phaderbrunnen, Patherbrunnen* lat. *Patrisbrunna*, a flumine *Pader* in ea proveniente. S. Liborii corpus Sec. IX. in basilicam introductum fuit; *Nic. Schaten* Annales Paderborn. P. I, p. 103.

[33] Circa 27 milliariibus a Paderborna distat Moguntia.

[34] In ambiguo est, quosnam pagos hic cogitaverit Auctor. Ill. *Temlerus* in Annotatt. quibusdam Mssis, *Horus* in oppido Hirschfeld v. Hersfeld, & *Kiliandr* in opp. Dillenburg Princip. Nassoviæ reperisse, sibi visus est. *Suhmius* vero (*Hist. Crit.* III, p. 242) per illum, Herbomam prope Dillenburgum intelligi credidit, de hoc nullam aperiens sententiam. Fuit forsitan *Horus* opp. Hohenrode haud procul a Dillenburgo remotum, & *Kiliandr* opp. Kaldenbart Westphaliæ.

[35] Hic locus non occurrit in *Volsunga* S. sed pluries in carminibus *Eddicis*, vid. *Edda Samundi* II. p. 871. In Tabula Geogr. Schönigii *Hmskr.* T. III. bis exhibetur in vicinia Rheni.

[36] Est pagus Harsefeld (M. AE. *Harsevelde, Rossevelde*) binis milliariibus a Stada remotus, in quo erat olim Coenobium Benedictinum. *Junckeri* Anleitung p. 520.

[37] Forsan *Walsrode* in Ducatu Lunenburgensi, ubi ab a. 986 extiit coenobium Monialium.

[38] Sine Dubio *Hanovera* cujus nomen derivatur a *hohen over* s: alta ripa. Forsan hinc denominatio Islandica scil. a *hár* s: altus & *brun* s: crepido.

[39] In honorem S. Godehardi A. 1133 canonizati, Cœnobium fundatum erat, primum extra urbem Hildesheimensem, postea intra eandem. In hac ab A. 822 floruit sedes episcopalis.

[40] Gandersheim in Duc. Brunsvico-Wolfenbütt. ubi a Sec. IX. cœnobium Monialium.

[41] Scil. Marburgum in Hassia superiori; vid. *E. Olavii Index Geogr.* ed. Thorkelin p. 8. Situs prohibet, quo minus urbem Stadiberg, Episc. Paderbornensis ad. H. Damelam, M. AE. *Arsburg*, Ariburgum, *Eresburg* s. Montem Martis (*Martiniere Geogr. Lex. Tom. IV.* in v. *Eresburg*) hic cogitemus, utpote Fritzlaro ad septentrionem, licet nomen melius congruat.

[42] Deventriæ ad Isalam sitæ, jam Sec. X^{mo} telonium & officina monetaria fuit, floruitque *mercatura*; *Alting* Notitia Germaniæ inferioris P. II. p. 42. Ultrajecti ad Rhenum antiquum, vetustissima appellatio erat *Trecht* (isl. *Trekt*) unde *Olt-trecht*, *Utrecht*, ibid. p. 178.

[43] Eysteinus Archiep. Nidros. sub poena excommunicationis prohibuit, ne aliquis eos, qui *pera* & *baculo* sumtis, in *Romam* vel alia loca sancta iter facerent, vel intra vel extra regnum spoliarent; *P. Johannai Hist. eccl. Isl. I.* p. 243.

[44] Jam a Sec. VIII existit Archiepiscopatus Coloniensis. Ecclesiæ Cathedralis structura A. 1248 inchoata est eo loco, in quo cœnobium Benedictinum S. *Petri* inde ab A. 840 fundatum erat. Reliquiæ Magorum ab oriente, A. 1162 Coloniæ allatæ, posteaque ecclesiæ cathedrali conditæ, hic non commemorantur. Ab Ultrajecto Colonia circa 23 milliariis distat.

[45] Archiepiscopo Coloniensi, tanquam Archicapellano Palatii Aquisgranensis, jus competeat Imperatorem romanum inaugurandi, de quo tamen jure eidem cum Archiepiscopis Moguntino & Trevirensi multorum annorum controversia existit; vid. *Gundlingii Erläuterung der goldenen Bulla*, p. 436 sq.

[46] A Colonia ad Moguntiam usque computantur circa XXI milliaria, vid. *Neuestes Reisehandbuch durch Teutschland*. - Nürnberg. 1820. p. 273.

[47] Moguntinæ ecclesiæ metropolitana S. Stephano adscribitur; *N. Serrarii Moguntiacarum rerum Libri V.* p. 107. Memorantur vero insuper p. 111 ecclesiæ S. *Petri* & p. 115: "ecclesiola pervetusta" S. *Pauli*, ex quibus unam Auctor fecisse credendus est.

[48] Ecclesiæ cathedralis A. 1030 fundata est in honorem D. Virginis, loco ubi antehac fuit ecclesiæ S. Stephani.

[49] Est oppidum Alsatia *Selz*, M. AE. *Selsa*, *Selse*, Argentorato ad septentrionem, ubi erat Cœnobium Benedictinum. *Schöpflin* Alsatia ill. II. p. 181.

[50] *Argentoratum*, M. AE. *Strateburg*, Sec. X^{mo} *Transburg* (*Muratori* Scr. rer. Ital. Tom. I. P. 2. p. 175). De ecclesiæ D. Virginis consecrata vid. *Königshoven* Strasburgische Chronik, ed. Schilter p. 274.

[51] In *Keisleri* Neueste Reisen (Hannover 1751) p. 1548 indicatur distantia 25 horarum (Stunden s. 13¼ milliariis) ab Argentorato ad Basileam & 12 horarum (circa 6 milliariis) a Basilea ad Solodurum.

[52] Hanc de *Vivilsburgi* expugnatione traditionem servavit *Reg. Lodb. S.* in. Coll. *Björneri* p. 35 & *Nornagests S.* in *Ol. S. Tryggv.* II. p. 143, quæ ultima illud collocat in regno australi (*Sudurríki*) juxta Alpes (*Muadifjall*). Per *Sudurríki* intelligitur Europa me-

ridionalis in universum; boreali (*Nordrlönd*) opposita (cfr. *Hmskr.* IV. p. 106). Creditum est hoc V. fuisse urbem *Wiflisburgum* (*Avenche*, *Aventicum*), juxta lacum *Moratensem* in Pago *Valdensi* (*Torfæi* Series p. 348. *Suhmii* Hist. Crit. III. p. 690. *Bonstetten* neue Schriften II. p. 194). Orta est hæc ex arce juxta eversum *Aventicum* condita, cujus explorata notitia haud datur ante Sec. X^{num} (*Fæsi* Staats- und Erdbeschr. d. Helvet. Eidgenossenschaft I. p. 912, *Laufferi* Beschr. Helvet. Gesch. I. p. 128 sq. *Joh. Mülleri* sämtliche Werke XV. p. 84). Verum ista *Lodbrokidarum* expeditio admodum est veri dissimilis, etiam si ad gesta *Lodbroki* junioris in Italia referretur (*Suhmii* Hist. Dan. II. p. 228); partim, quod exemplo caret, piratas normannicos in terram montosam tam procul a mari penetrasse, partim quod talia, si revera evenissent, minime silentio præterissent Chronographi (*Joh. Müller* l. c.). Nec facinoribus filiorum *Regnaris Lodbrok*, etsi testimonia scriptorum exterorum de iis omnino dabitare vetant, perfecta ubique veritas historica tribuenda est (*Sagabibliothek* II. p. 470). Liceat ergo, de origine hujus traditionis sequentem conjecturam proferre. *Aventicum*, caput *Helvetiæ* antiquæ, ante A. Chr. 350 ab una alterave gentium migrantium ita destruebatur, ut modo ruinæ superessent. "Desertam quidem civitatem, sed non ignobilem quondam, ut ædificia semirutata nunc quoque demonstrant," *Amm. Marcell.* XV. 11. cfr. *Mannerti* Geographie d. Griechen und Römer. II. 1. p. 192, *Joh. Müller* l. c. Aliquot abhinc seculis, hoc loco, forsitan ex urbis eversæ ruinis, surrexit arx & urbs *Wiflisburg* (vid. supra). Islandis vero, qui hanc regionem peragrantes in urbem incidebant, quam fama retulit, a gente septentrionali olim vastatam fuisse, facile in mentem venire potuit hanc urbis eversionem famosis filiis *Lodbroki*, quorum gesta & septentrionalium & exterorum historiæ commemorant (*Scr. Rer. Dan.* II. p. 280. *Sagabibliothek* II. p. 470) adscribere; inde vero & *Noster* & *Auctor* historiæ *Reg. Lodbroki*, Sec. XIII^{mo} conscriptæ (*Sagabibl.* II. p. 482) hanc narrationem operibus suis inseruerunt. Islandos ex *Wiflisburgo* *Vifilsburgum* formasse haud mirum est, cum nomen proprium *Vifil* in *Sagis* haud raro occurrat (*Landnamab.* p. 16, 111. *Suhmii* Hist. Crit. III. p. 196. *Schöningii* Hist. Norv. I. p. 162, 330), immo etiam nomina locorum ex eodem composita (*Landnamab.* p. 18, 111, 119. *Suhmii* l. c.)

[53] *Vibiscum*, *Viviscum* hod. *Vevay*, *Vivis*, ad lacum *Lemanum*. Unde huic tributum sit nomen *Martinsvatn* plane nescio, nisi forsitan occasionem dederint loca quædam *Valesiæ*, *S. Martini*, *Martiniacum* &c. vel etiam iste lacus cum lacu *Moratensi*, ad quem jacet *Villisburgum*, commixtus sit. Populi, qui e diversis regionibus *Vibiscum* confluerunt, exinde trans Alpes in Italiam profecturi, fuerunt, secundum *Nostrum*: *Scandinavi* & *Islandi* (*Nordmenn*), *Germani* tam septentrionales (*Saxar*) quam occidentales & australes (*Frackar*), *Batavi* & *Frisones* (*Flamingar*), *Galli* (*Valir*), insularum britannicarum incolæ (*Anglar*). Adhuc tabulæ geographicæ *Helvetiæ* plures exhibent vias a *Gallia* & *Germania* apud *Vibiscum* coeuntes.

[54] A *Vibisco* sanum S. *Mauritii* ant. *Aganum* (S. *Maurice*) V¼ milliariis distat. *Neuestes Reisehandbuch* &c. p. 459. De S. *Mauritio*, cujus hic reliquiæ conditæ sunt, vid. *Acta Sanctorum* d. 22 Sept.

[55] Scil. *Le bourg de S. Pierre*, *St. Petersburg*, ultima urbs citra montem S. *Bernhardi* majorem, a quo 3 milliariis distat.

[56] In monte *Jovis* s. in m. S. *Bernhardi* majore fundatum est Cœnobium *Ordinis* D. *Augustini* inde a Sec. IX^{mo}, quod simul hospitium præbuit & adhuc præbet peregrinantibus, 6 milliariis distat a *Fano* S. *Mauritii*.

[57] Nostri hospitium S. Petri certe idem est ac "monasterium S. Petri ad radicem Montis Jovis situm," de quo vid. *Acta Sanctorum* XVIII. Aug. p. 613. Monasterium hoc a recentioribus non amplius commemoratur; hospitium vero adhuc extare videtur, si nimirum id est, cujus in *Voyage de Saussure* Tom. II. p. 462, sequens extat descriptio: (Milliari a coenobio M. Bernhadi S. Petroburgum versus) "on passe auprès de deux petits batimens voutés, qui portent le nom d'Hôpital. L'un sert à faire reposer & réchauffer les voyageurs saisis du froid dans le passage.... l'autre bâtiment sert à recevoir les corps des voyageurs inconnus, qui meurent sur cette route." Observationem meteorologicam, de frigore in hoc monte, media æstate, confirmant descriptiones itinerum recentiorum. Ita exempli causa *Saussure* l. c. p. 444: "Aussi, même au plus fort de l'été, le plus petit air de bise y amène-t-il toujours un froid extrêmement incommode. Le 1er Aout 1767 à une heure après midi, le thermomètre en plein air étoit à un degré au-dessous de Zéro, quoique le soleil, qui n'étoit caché que par des petits nuages passagers, frappât fréquemment la boule de thermomètre & tous les environs du convent étoient couverts de glaces nouvelles."

[58] Intelligitur sine dubio "Restopolis, villula quæ est in pede montis Jovis" (Acta Sanct. V. Apr. p. 413), hodie vero *Estrouble*, "grand village" in via a M. Bernhadi majore ad Aostam. *Voyage de Saussure* II. p. 428.

[59] Augusta prætorica hodie Aosta. "Ecclesia cathedralis S. Virginii assumptæ et S. Grato dicata; alia vero basilica collegiata sub tit. S. Ursi, cujus, argento elegantissime inclusum, colitur ibidem corpus;" *Nov. Theatrum Pedemontii et Sabaudia* Tom. II. P. 1. Est ibi etiam Monasterium S. Ursi, cujus Prior primus habetur post Episcopum; *Ughelli* Italia sacra. Ed. 2: T. IV. col. 109. 2. sq.

[60] In via ab Augusta ad Ivoreiam (9½ comprehendente milliaria) tria loca ad fluvium Doria Baltæa sita, invicem haud procul distantia, scil. Bard, Donax et S. Martin, exhibent tabulæ geographicæ. Ultra Donax meatus quasi concameratus XII. pedum latitudine, per rupem ducit (*Büschingii* Geographie, Ed. 3. IV. p. 77), quæ sine dubio inuitt *Voyage de Saussure*. II. p. 413: "S. Martin situé aussi dans un étroit défilé entre deux rochers escarpés." Ex hac vero camera rupis juxta S. Martinum, Noster formavit suum *Martinshamrar*. Nescio, an huc quoque pertineant "Accessus illi, quos reddunt meabiles præcisa saxa inexpugnabilis oppidi Bardi," quorum mentio fit in *Muratori* Scr. rer. Ital. T. IV. p. 16. cfr. T. X. col. CXII.

[61] Hæc de ecclesia cathedrali Vercellensi confirmat *Ughelli* It. sacra IV. col. 746.

[62] A Vercellis Mediolanum et Papiæ æque remota distant scil. VIII½ Poste. Vid. *Itineraire* d'Italie. Milano 1817.

[63] Ecclesia Cathedralis Papiensis SS. Syro Episcopo et Stephano Protomartyri dicata est, ibidemque S. Syrus conditus, *Ughelli* Tom. I. col. 1076-77. Per sedem imperialem respicit forsitan, vel sedem antiquorum Regum Longobardorum in hac urbe, vel potius inaugurationem Imperatorum romanorum in eadem, quemadmodum Friderici II. A. 1155 et 1162; *Muratori* Scr. Rer. Ital. VI. col. 1106. Ecclesia S. Martini, nescio cujus ætatis, commemoratur quidem in *Martinierii* Geogr. Lex. Tom. VIII. si vero ista S. Martino Turonensi dicata fuerit, quoad ejus in hac urbe educationem, Noster certe erravit.

[64] Eccl. cathedralis antiqua Placentiæ, S. Virginii in cælum assumptæ consecrata est. *Ughelli* T. II. col. 195.

[65] De via Iiani videantur sequentia.

[66] Hæc Tari fluminis descriptio illustratur loco quodam scripti Anonymi de miraculis S. Helenæ in *Actis Sætor*. XVIII. Aug. p. 612, in quo dicitur "superbissimus fluvius... quod tantæ glomerationis et celeritatis solvitur impetu, ut si magnæ quantitatis lapis in eum projectus fuerit, ita turbine velocissimo portetur: ut vix natura compellente queat ad fundum venire."

[67] Intelligitur hic mons Apenninus, ex cujus parte, M. AE. *Mons Bardo* s. *Mons Bardonis* dicitur, originem ducit islandicum *Munbard*. "Italia habet ab austro Apenninum, qui modo mutato nomine *Mons Bardonis* vulgo dicitur," *Ot. Frisingensis* Hist. Friderici I. in German. Histor. ed. *Urtis*. I. p. 453. In Diss. de Italia M. AE. (*Muratori* Scr. rer. Ital. X. col. CXXI) locatur "in Liguriæ Apennino et in comitatu Parmensi... ad lavam amnis Cæni in Tarum excurrentis;" cfr. adjunctam Tab. geogr. et *Cluverii* Italiam antiquam I. p. 77. Sec. XII. "strata publica" per hunc *M. Bardonis* duxit; *Muratori* Scr. III. p. 459.

[68] Ex Alpium italica denominatione *Monte* (unde Ultramontani) orta est islandica *Mont*, occurrens in carmine Sighvati Poetæ *Hmskr*. III. p. 10 (non Moguntia, ut Editori placuit), et hinc iterum *Mundia*. Pravam de Alpium situ notionem Noster concepit; Stiria enim (Steyermark), quam brachium hujus montis ingreditur, Venetiis ad orientem sita est. Forsan legendum est *Spanland*, quemadmodum in *Frag. geogr.* in *Scr. Rer. Dan.* II. p. 37.

[69] Tabulæ quædam geographicæ Italiæ septentrionalis exhibet in Marchionatu di *Steffano*, feudo Imperii Liguriæ, oppidum S. *Croce* ad fl. Tarum, Nostri forsitan *Crucismarkadr. Villa franca*, olim Castrum Malmum, ad lavam fluvii Macræ, haud procul infra Pontem tremulum sita, jam Sec. XII. isto nomine appellata videtur; *Muratori* Scr. VI. p. 349. 1155.

[70] Sine dubio Pons tremulus (Pontremoli) per transpositionem duarum literarum (*Montreplar* p. *Pontremilar*).

[71] Nomen forsitan superest in arce infra Pontem tremulum juxta sinum Spetiensem sita, S. *Maria della Suorte*.

[72] Luna, urbs etrusca jam antiquis temporibus portu et opulentia insignis, adhuc Sec. XII. et ultra floruit; *Muratori* Scr. X. col. CCII. De arenis Lunensibus nil repperi. Quoad latum vero prospectum hic laudatum, conferre juvat *Cluverii* Italiam antiquam p. 456 (ex Strabone): "cingitur autem portus (ex sententia Cluverii sinus Spetiensis, Golfo di Spezia) altis montibus: unde maria prospiciuntur et Sardinia et litoris utrimque magna pars." Notari meretur Nostrum nec sedem episcopalem Lunensem, nec expugnationem Lunæ, vel *dubiam* a filiis Regnari Lodbrok (*Reg. Lodbr. S. ap. Biörnerum* p. 38. *Scr. Rer. Dan.* II. p. 280), vel *indubiam* a duce Danorum Hastingo A. 857 (*Scr. Rer. Dan.* I. p. 548. *Suhmii* Hist. Dan. II. p. 214-16), hic commemorare.

[73] Eunti ab arce S. Maria della Suorte, circa sinum Spetiensem usque ad Lunam, offert sese oppidum S. *Steffano* supra Sarzanam, quod conjicio Nostri esse *Stephanusborg*. Sarzana vero, in qua ecclesia cathedralis S. *Mariæ* dicata fuisse videtur (*Ughelli* I. col. 835), tunc forsitan erit *Marioborg*, quemadmodum infra Volsinium dixerit *Kristinoborg*.

[74] Sermo est de Gunnare Giukungo, a Rege Hunnorum Atlio insidiosè hoc modo interempto; *Fols. S. ap. Biörnerum* c. 46. Atlaqv. in *Edda Sæm*. II. p. 396. Nullibi vero hæc in Italia peracta traduntur; e contrario ad regionem quandam orientalem referri videntur; *Mülleri* Sagabibliothek II. p. 144-45.

[75] Hoc nomen vitio scriptoris sat obscurum est. Si *Kioformunt* legendum est, mons quidam indicari videtur et tunc forsitan cogitari protest M. Carolus s. M. Cavolus s. M. Carvulus (Mont-Cheverol) 10000 passibus a Lucca in ortum; *Muratori* Scr. X. col. CCIII. Si vero *Kioformunt* rectior lectio est, intelligitur forsitan ille *Λουκος Φοιφροντας* Sarzanæ oppido proximus, a Ptolemæo memoratus (*Cluverii* Italia ant. p. 460), qui in Toscia antiquæ tabula geographica Ortelii (1584) nominatur "Feroniæ lucus quod et *Caferonianum*."

[76] Jam a Sec. XII. peregrinationes religiosæ e Septentrione ad S. Jacobum de Compostella factæ sunt (*Scr. Soc. Scandin.* 1814. p. 9). Etiam Islandi hanc urbem dissitam frequentasse reperiuntur, et quidem, ut exempla docent, vel Romam petentes, vel Roma redeuntes; *Sagabibliothek* I. p. 238. *F. Johannei* Hist. eccl. Isl. II. p. 397.

[77] Adest hic lapsus, vel memoriæ vel calami. Ita enim *Ughelli* It. sacra. I. col. 791: "Cathedralis primum S. Martino, postea ab Alexandro II. reparata. . . Sanctissimo *Crucifixio*, quem *vultum sanctum* appellant, dedicata fuit." De miraculoso hocce vultu, etiam in Monetis Luccensibus repræsentato, sequentia habet *Voigt* Nummi Germaniæ mediæ ævi P. I. p. 25. "Ligneam figuram hominis *cruce pendens*, Lucenses in majori templo summa veneratione prosequuntur, per quam Salvatoris *veram effigiem* referri vetus fama tradit, opus nempe, ut sibi persuadent, S. *Nicodemi* non sine prodigio ad "Lucensem urbem delatum;" cfr. *Argelati* de Monetis Italiæ I. p. 32.

[78] Insigne testimonium de mercatura civitatis *Pisanæ* usque ad Sec. XIII. valde opulentiæ, quod illustratur loco in Vita Mathildis Comitissæ Lib. I. c. 20. (allegat in *Muratori* Antiqu. Ital. M. AE. Tom II. col. 885) quo Auctor Donizo Monachus (circa A. 1115) aditum ad portum Pisanum et ad ipsam civitatem etiam navibus Saracenorum patentem, carpit his verbis:

"Qui pergit *Pisas*, videt illic monstra marina,
"hæc urbs *Paganis*, *Turchis*, *Lybicus* quoque *Parthis*
"sordida: *Chaldæi* sua lustrant litora tetri."

Dromones erant navigia sic dicta a velocitate cursus; postmodum transiit hæc appellatio ad majores naves bellicas; vid. *Du Cange* Gloss. in hæc v. cfr. *Sulmii* Hist. Dan. I. p. 557-741. *Ihre* Gloss. col. 355. A Nostratibus commemorantur (Isl. *Dromundar*) tanquam naves vastæ, præcipue in mari mediterraneo, etiam a Saracenis adhibitæ. *Hmskr.* III. p. 353. *Orkneyinga* S. p. 298. *Herrauds* S. p. 33.

[79] Hoc vico ignoto, sub quo tamen latere videtur nomen *Arni* fl. indigitatur forsitan vel portus *Pisanus*, situs incompti, at post A. 1235 obstructus, vel portus *Liburnus*, medio ævo modo exigui momenti.

[80] Hæc interpretatio loci, ob latentem historicam rationem, obscuri, maxime mihi visa est probabilis. Mathildis illa, cui hoc, in regione *Pisana*, adscribitur hospitium, fuit sine dubio inclita Comitissa Mathildis, quæ plura hospitia vel Ospitalia ex. gr. *Mantua* (*Mabilion* Ann. Ord. S. Bened. T. V. p. 455) et in vicinia Bononiæ (*Muratori* Ant. Ital. M. AE. III. col. 758 sq.) fundasse narratur et cui simul thermarum *Pisanarum* refectio tribuitur. Plenior certe de hoc hospitio ejusque ad Monast. *Montiscassini* relatione, suppeditaret forte, si mihi adfuisset, liber italicus, qui inscribitur: *Memorie di Matilda la gran Contessa, propugnaculo della Chiesa, colle particolari notizie della sua vita* &c. de Franc. Maria *Fiorentini* Lucca 1642. 4.

[81] In itinere R. Galliæ *Philippi Augusti* a Roma in Galliam (*Scr. Rer. Gallic.* XVIII. p. 541), commemoratur inter *Sienam* et *Luccam* *Seint-Denis-de-Bonrepast*, et in tabula geographica *Toscanæ* exhibetur inter *Pisam* et *Sienam* locus *Buoriposo* dictus, uterque

forsitan idem et unus, nec a *Nostris Sanctinusborg* diversus. De neutro vero aliquod expiscari mihi contigit, nam S. *Dionisii burgum* non procul a *Placentia*, (*A. Sanct.* Jan. T. II. p. 159) hic cogitare, distantia prohibet. Quoad *Martinusborg* conjicio, *Suburbium S. Martini* apud *Sienam*, ante A. 1170 memoratum in *Diss. de Italia* M. AE. in *Muratori* Scr. X. col. CCV. hic intelligi.

[82] *Sienæ*, in summitate montis "amænissimum situm" prædicat *Aen. Sylvii* Hist. de Europa c. 55. De æde primaria D. *Virginæ* dicata vid. *Scotti* Itinerarium p. 196. *Feminarum* mira pulchritudo cepit adhuc recentiores peregrinantes; *De la Lande* Voyage en Italie III. p. 22.

[83] Est sine dubio locus, quem *sanctum Clericum* nominat *Alb. Stadenis* fol. 183, inter *Sienam* et *Aqvampendentem*, XX. leucis ab utraque distantem. In Itinerario ad terram sanctam, sub titulo: "Le grant Voyage de Hierusalem" Paris 1522. 4. edito, stationes inter *Sienam* et *Aqvampendentem* sic indicantur fol. 204. "de *Senes* à *Bonconuent*, de B. à "Saint *Clerico*, de S. C. à la *Paille*, de la *Paille* à *Acuependente*." Quoniam vero urbs hodierna hic intelligitur? Sine dubio oppidum sive castrum S. *Quirici* (nunc *Quirico*) excelso loco situm, in *Blondi Flavii* Italia illustrata (*Taurin.* 1527. 4.) fol. 56. *Sanctus Quiricus*, fol. 172 *Castrum S. Quirici* in *Osenna* dictum, mediæque fere inter utramque urbem præfatam sita. cfr. *Schotti* Itinerarium Italiæ p. 198.

[84] *Aqvapendens* (*Aqvapendente*) "eo quod in pendenti loco sita est, aquarum abundantia copiosa;" *Schotti* Itin. It. p. 200.

[85] Si hocce *Clemt* legendum *Clamunt* et de monte quodam sermo est, hujus forsitan mentio reperitur in *Actis Sanctorum*, May. Tom. II. p. 912, ex quibus locum integrum hic sistam: "In orientali *Heurricæ* limite, ubi *Claniæ* paludes *Senensem* *Perusinumque* comitatus "determinant, inter *Clusium* et *Pientiam*, huic quam illi propius jacet oppidum ab altiori "situ et veteri quodam possessore vulgariter *Montichielli* dictum lat. *Mons Clavii* . . . satis "est dicere ex vicinorum relatu, ab annis plusquam mille fuisse munitissimam arcem, cui "successerit alia, *Radicofani* vulgo dicta." Loquitur Auctor *Dissert. in Muratori* Scr. Ital. T. X. col. CCX. de *Castro* in arduo monteposito, olim S. *Petri*, nunc *Radicofano*. Et medio ævo et recentiori tempore, iter a *Sienna* ad *Aqvampendentem*, per hunc locum duxit. Alias, in nomine *Montis*, abhinc haud procul remoti, *Alcini* s. *Ilcini*, *Illicini*, nominis illa *Kona* vestigia superesse mihi visa sunt. — Nota de pessimæ hic indolis populo, respondet simili admonitioni *Alb. Stadenis* fol. 184. quoad loca quædam Italiæ: "bonos "homines ibi habere non potes, quia ibi *nequissimi leccatores* manent. *Transeas* autem "contra diem, non contra noctem."

[86] Si per *Tusciam* hic intelligitur et T. regalis et T. ducalis s. *Longobardorum*, limites omnino conveniunt cum tabula geographica in *Muratori* Scr. Ital. T. X. cfr. Col. CCVI. "Per *Montem Bardonis* transibatur in *Tusciam*;" *Muratori* Scr. T. III. P. I. p. 419.

[87] Intelligitur hic *Volsinium* (*Bolsena*) a M. AE. scriptoribus S. *Christina*, (*Scr. Rer. Gall.* T. XVII. p. 586) dicta. Nomen nempe gessit a S. *Christina*, ibidem condita. "Lapis, qui sanctæ collo, ut facilius submergeretur, alligatus fertur, quique maris superficiei supernataverit, mollis factus impressa ipsius vestigia exceptit ex populari traditione." *Acta Sætorum* ad 24 Julii p. 500. 515. *Lacus Volsinius* apud *Alb. Stadenis* fol. 185. audit *lacus S. Catharinæ* VII. leucis ab *Aqvapendente*.

[88] Hoc nomen in Codice vix legibile maxime congruit cum *Burgo S. Flaviani*, quem *Anastasii* Vitæ Pontificum (*Muratori* Scr. III. p. 412) memorant conjunctim cum *Monte Flascinis*.

Scribitur ab *Alb. Stadense* l. c. *Mons Flascun*, unde VIII. leucis ad Volsinium. Etiamnum via per oppidum *Monteflascun* ducit, in quo adhuc existit ecclesia S. Flaviani.

[89] Viterbium VIII. leucis distat a Monte Flascunis. *Alb. Stad.* l. c.

[90] Auctor hic non respicit aquas Viterbienses, licet hæc jam temporibus antiquis inclauerint, sed *Balneum regium* (rec. Bagnarea) inter Volsinium et Monteflascunis situm. Denominatio islandica firmat quodammodo conjecturam Dissert. in *Muratorii* Scr. X. col. CCXII: "Balneum Regis (P. Diaconi Hist. Long. L. IV. c. 33) . . . its fuisse vocatum ab aliquo Rege . . . gothico et probabilissime a *Theodorico*, qui ibi *balneum* ad suum usum condiderit."

[91] Per Sutrium magnum intelligi credo Sutrium, civitatem episcopalem, secundum *Alb. Stadensem* l. c. XVI. leucis a Viterbio distantem. Sutrium vero minus, quo referendum, nescio. An sit civitas Nepensis, Sutrio ad orientem; cujus sedes episcopalis A. 1436 cum Sutrina conjuncta fuerit (*Ughelli* T. I. col. 1025), an Cesano media via inter Sutrium et Romam, an denique la *Storta* (cujus in vicinia urbs antiqua *Vejj*) prope Romam, tractus romanus peritis permittito.

[92] Haud dubito per *Feginsbrecka* intelligi *Montem Fajani*, (prope Romam?) in cujus cacumine Sec. IX. existit Basilica s. Archangeli (*Muratorii* Scr. III. p. 229). Ubi vero jaceat et quoniam nunc nomine appelletur iste mons, in medio relinquere cogor.

[93] Inducantur hic quinque basilicæ sive ecclesiæ patriarchales, quæ erant proprie summi Pontificis. Erant vero hæc: Basilica S. Johannis Baptistæ Lateranensis, S. Petri in Vaticano, S. Pauli Apostoli extra muros, S. Mariæ Majoris, Sctorum Stephani & Laurentii.

[94] Cum jam itinerator islandicus per Germaniam, Helvetiam Italiamque, Romam usque nos duxerit, idem iter, quæ hoc exteri et antiquo et medio ævo prosecuti sunt, breviter delineabimus, unde appareat, eandem fere per has regiones viam, plusquam decem seculorum usu, quodammodo receptam fuisse. *Itinerarium Antonini (Vetera Romanorum itineraria cur. P. Wesselingio p. 550)* viam a Vercellis, trans Alpes, Moguntiam usque sic monstrat: "Vercellas, Eporedia, Vitricio, Augusta prætoria, Summo Pennino" (s. S. Bernhardus major), Octoduro (Martinsch), Tarnais (Agaunum, *Fanum S. Mauricii*), Pennelocos (Neuenstad), *Vibisco*, Bromago, Minnodunum, *Aventicum* Helvetiorum, Petinesca, *Solodura* . . . *Argentoratum*, *Salctione* (Selz), Tabernis, Noviomago, *Borbotomago* (Wormatia), *Bauconica*, *Moguntiaco*." Medio ævo inter vias, quæ ex Italia in Germaniam duxere, sequens, quam indicat *Alb. Stadensis* fol. 185 cum Nostris plane coincidit: "Si vis transire *montem Jovis* (S. Bernhardi majorem), cum *Roma* redieris, de *Placentia* eas *Vercellis*, et ita trans *montem Jovis* venies ad sanctum *Mauricium* et sic *Basileam*." Cum vero per *montem Jovis* via communis duxerit, "Augusta civitas se primam transcendentibus *Alpes* exhibere" dici potuit (*Guilh. Malmesburiensis* ed. *Sawile*, fol. 122). Omnes vero, in via a Roma ad Vercellas usque, stationes, quas inter fere omnes hic occurrentes, accuratissime sistit relatio de itinere R. Philippi Augusti hoc modo (*Benedicti Petroburg. Vita Henrici II. in Scr. Rer. Gall. XVII. p. 541*): "Discedens a Roma transitum fecit per castellum S. Petri, deinde per *Sutro*, deinde per *Buterno*, d. per *Muntflascun*, d. per *Sanctam Christinam*, d. per *Ehe pendentia*, d. per *Redecoc* (*Radico-phorum*) d. per la *Briche*, d. per *Boncuvent* (omitt. Sanctum Clericum) d. per *Senes-lavelle* (Siena?) d. per la *Marche* castellum (*Marcellburg*, *Alb. Stad.*?), d. per *Sanct Michel*, d. per castellum Florentin et per *Seint-Denis* de-Bonrepast, et p. *Arle-le-Blanc* et p. *Arle-le-Nair*, et p. la *grasse Geline*, et p. le *Hospital* (Nostris hospitium *Mathildis*?) et p. *Luchek* civita-

tem episcopalem, et p. *Mont Cheverol* & p. *Seint-Leonard*, & p. *Luce* civ. episc. et p. *Sanciam Mariam* de Sardena, et p. *Lealville*, et p. *Punt-tremble* & p. *Mont-Bardun*, & p. *Seint-Beneit* in Monte Bardun & p. *Seint-Morant* in Monte Bardun. Deinde transit per *Cassem Milan* (*Cassenulm*?) d. per *Furnos* et p. *Seint-Domin* et p. *Florentin*, et per *Plesence*, p. *Morters* et p. *Werzas* (*Vercell*), dein p. vallem d. *Moriana*." —

[95] Hanc, Bas. Lateranensis memorabilem, descriptionem illustrant sequentia loca ex Joh. Diaconi libro de eccl. Lateran. in *Mabillon* Mus. Italico Tom. II. p. 561, 563, 564, 566: "Super omnes ecclesiæ totius orbis terrarum obtinuit dominationem atque principatum" . . . "sedes est apostolicæ cathedræ pontificalis." . . . "Ad hoc tam solenne altare nullus ad sacrificandum audeat accedere, præter Dominum Apostolicum & septem *Cardinales* episcopos ejusdem ecclesiæ hebdomadarios, qui missam in hac SS. Basilica celebrant per hebdomadas suas." . . . "In altari principali est sanctuarium, in quo: *tunica inconsutilis*, quam fecit Virgo Maria J. Christo . . . purpureum *vestmentum Salvatoris*. De *sanguine* & aqua lateris Domini ampullæ duæ. *Circumcisio* Domini. De pulvere & cinere combusti *corporis Joh. Baptistæ*." Insuper in *O. Panvini* Le sette Chiese principali di Roma (Roma 1570 8.), commemoratur pag. 149, "in marmoreo ferculo super altare M. Magdalene . . . *vestes Dei genitricis*;" p. 195: "in Oratorio S. Laurentii — supra altare primum . . . *capsa deaurata*, in qua aliquæ reliquiæ."

[96] "In vigiliis *Nativitatis Domini* (similiter in die *Paschæ*) in mane *Papa* vadit ad Basilicam S. Mariæ Majoris, pro cantanda *missa* & in sero pro celebrandis vespers;" Ordo Romanus in *Mabillon* Mus. Ital. II, p. 167, 185. cfr. *Panvinius* l. c. p. 244.

[97] De solennibus a Pont. romano in Basilica SS. Stephani & Laurentii, festis dierum Sanctorum celebrandis, vid. *Mabillon*-Mus. Ital. II, p. 171, 208. cfr. *Panvinius* l. c. p. 232.

[98] Ecclesia S. Agnetis extra muros, uno ab Urbe milliari distat; *Montsaucon* Diarium italicum p. 208. Hanc fertur Constantia, Constantini M. filia, beneficio S. Agnetis sanitate recuperata, ad viam Nomentanam juxta sepulchrum hujus Sanctæ, à Patre procurasse erigendam, sub P. Sylvestro; in qua etiam una cum amita baptizata fuit. *Du Cange* Hist. Byzantina. Comm. I, p. 47. *Acta Sctorum* ad d. XVIII. Februar.

[99] *AEdes* S. Johannis Evangelistæ in Oleo ante portam latinam; vid. *Martinelli* Roma ex ethnica sacra (Romæ 1668. 8.) p. 127.

[100] De isto palatio sequentia leguntur in *B. Marliani* Urbis Romæ Topographia in *Gravii* Thes. Ant. Rom. III. col. 159. "*Palatium Diocletiani* prope (ejus) thermas fuisse opinamur, in vinea sita inter ipsas thermas & vallem quirinalem, ubi columnarum bases adhuc suis locis stantes, effodi vidimus." Exhibetur etiam in *Nolli* Ichnographia Romæ.

[101] Quamnam, ex innumeris fere Romæ D. Virgini dedicatis templis, Noster cogitaverit, expiscari nequii.

[102] *AEdes* SS. Johannis & Pauli, sulcorum Constantiæ f. Constantini M. qui sub Juliano martyrium passi sunt, in clivo Scauri in Caelio. *Martinelli* l. c. p. 128. *A. Sanct.* ad d. 26 Junii.

[103] Est antiquum Pantheon, postea templum in honorem S. Mariæ ac (inde a Gregorio VI. A. 830) omnium sanctorum consecrata, nunc vulgo Maria rotunda; *Martinelli* l. c. p. 238. Similitudinem inter hocce et templum S. Sepulchri Hierosolymitanum, quoad

foramen tecti, templo lucem præbens, etiam observavit *Cotovici* Itinerarium Hierosolymitanum & Syriacum p. 180.

[104] Basilica S. Pauli in via Ostiensi, vulgo S. Paolo fuori della mura, cui monasterium conjunctum. *Martinelli* l. c. p. 270, *Panvinus*, p. 77.

[105] Intelliguntur sine dubio ex Catacombis ea, quæ sub via Ostiensi extant. *Voyage dans les Catacombes de Rome*. Paris 1810. 8. p. 125 sq.

[106] Pro Albana legendam *Albula*, vetus Tiberis nomen (Virgili AE. VIII. v. 830-32) Gr. *ἄλβουλας*. *Cluverii* Italia antiqua p. 694.

[107] Moles s. Mausoleum Hadriani, a *Crescentio*, strenuo illo Patricio romano, qui sub fine Sec. Xmi Imperatori adversatus est, vallo & aggeribus communitum. Crebra in historia romana mediæ ævi ejus sit mentio. Adhuc medio Sec. XIIIo castrum, *castellum*, domus, turris *Crescentii* dicebatur, postea vero, ex ecclesia in ejus vertice Archangeli Michaelis, Castellum S. Angeh, hodie *Engelsburg*; cfr. *A. Donatus* de urbe Roma in *Grævii* Thes. III. p. 818 sq.

[108] Propria vocis *Kauphus* significatio est domus, in qua mercatura exercetur, qualem basilicam dixere veteres Romani. Hujus veram & integram notitiam exhibet S. *Pitisci* Lexicon Antiquitatum romanarum Tom. I. p. 263-64 his verbis: "*Basilica* primis Romanorum seculis fuit magnificentior in urbe domus, columnis — superba, figuræ oblongæ.... "exercendis judiciis & negotiatorum conventibus destinata, non admodum hodiernis *byzantis* dissimilis. In singulis erecta erat basilica ut ligantes, contra aeris injurias — sub tecto agerent. Hinc factum, ut Basilica *fori* nomen sæpe absorberet. Sed antiquata jam cæterarum appellatione, solum quatuor primaria Urbis templa Basilicæ dicuntur, Lateranensis, S. Petri &c. quia non dissimilia Basilicarum veterum sunt: imo prorsus eo modo ac partibus extructa, quibus basilicæ extruebantur." Hac descriptione perpensa, imprimis mihi aridet sententia, quam suam vocat Vir Illustrissimus, Collega conjunctissimus, *B. Thoglacius*, hic nempe intelligi aream, tunc ante ædem sive Basilicam S. Petri existentem tectoque ambulacro cinctam, in quo venaliarii suas forsas habuere tabernas (*H. Stephani* Thes. L. Lat. in h. v.) Tali etiamnum superbit hodiernæ Romæ Bas. S. Petri (Piazza di S. Pietro) quæ in Ichographia Nolliana U. Romæ *forum S. Petri* audit.

[109] Basilica S. Petri Apostoli in Vaticano: "cui in magnitudine non est similis ecclesia in universa terra" (*Bernardi* Monachi Itinerarium 870 in A. Sancti. Ord. Bened. Sec. III. P. II. p. 525); quam "nam (juxta *Panvinium* l. c. p. 50) præ ceteris gentes extremæ caeterarum visitare semper solitæ fuerunt."

[110] "Corpus S. Petri... sub altari majori... Silvester & Constantinus... collocarunt. Primo, fabricarunt ei insignem thecam argenteam are undique & cupro conclusam, quæ decentius conditum esset"... *Panvinus* l. c. p. 39. Verum de carcere Apostoli ejusve loco supplicii in hac æde, nil usquam repperi, nec conciliari potest Nostri de his relatio, vel cum ecclesia S. Petri in carcere in radice Capitolii, ubi Apostolum in carcere detentum fuisse, vel cum ecclesia S. Petri Montis aurei s. Montorii, ubi eum cruce affixum fuisse, vetus est traditio; cfr. *Grævii* Thes. Ant. Rom. IV. col. 1208.

[111] A nemine M. AE. scriptorum hujus templi magnitudo indicata mihi occurrit, nisi, mensura arabica, a *Geographo Nubiensi* (Paris 1819. 4.) p. 224.

[112] De corporibus Apostolorum, æquali portione in utriusque basilica, jam a P. Silvestro, divisio vid. *Panvinus* p. 49, 68.

[113] De altari S. Silvestri Papæ, in quo ejus brachium reconditum erat, vid. *Franc. Cancellieri* de Secretariis Bas. Vat. T. IV. p. 1830; cfr. III. p. 1492. *Panvinus* p. 42. Gregorius M. in Bas. S. Petri sepultus erat; Gregorius vero IV. ejus corpus in alium locum ejusdem ecclesie perduxit; ejus sacrum altare exornavit & Oratorium Sancti nomine insignivit. *Cancellieri* l. c. II. p. 672-75, 690. *Panvinus* p. 44.

[114] Intelligitur Obeliscus, olim in circo Neronis — dein pone sacrarium veteris Bas. S. Petri, jam vero a Sixto V. in area ante hodiernam Basilicam erecta. Vocabatur ab imperita vulgo *Julia S. Petri* (quod in vertice ejus, cineres Julii Cæsaris conditi credebantur), *Agulea S. Petri*, *la guglia di San Pietro*. *Cancellieri* l. c. T. III. p. 1121, 1123-24. Utrum vero denominatio islandica ab isto *Agulea* (quod ab *Acu* s: *nål* derivarunt), an ab ipso monumento in acutum surgente, orta sit, in medio relinqvam.

[115] Eodem fere modo de hoc loquitur *Itinerarium Benj. Tudelensis* ed. l'Empereur (Lugd. Bat. 1633. 8.) p. 14: "Alia etiam sunt Romæ ædificia ac opera, quæ nemo reconserere queat." E contrario *Geographus Nubiensis* p. 224, Romæ extare mille ducentas ecclesias, numero rotundo asserit.

[116] Mons Cælius, postea ex permultis familiæ Lateranensis palatiis hic situs Lateranensis dictus, in Romæ parte anstrali jacuit.

[117] Credo hic intelligi Tusculum, postea *Frescata* (Anástasii Vitæ Pont. *Muratori* Scr. III. p. 259) nunc *Frascati*, antiquam civitatem episcopalem, secundum Itineraria Romanorum, XIIIo a Roma milliari remotam.

[118] Ferentinum rec. Ferentino, Fiorentino, civitas episcopalis in via latina.

[119] Ceparanum in terra Campaniæ (*Muratori* Scr. V. p. 44), nunc villa Ceprano.

[120] Intelligitur fl. Liris, Garilianus, juxta Ptolemæum, Campaniam felicem a Latio disternans. Qualem de Italia notionem geographicam conceperint Islandi, hic paululum disquirere, haud abs re duco. Nulla Italiæ appellatio generalis, quantum ego scio, apud Islandos occurrit (unde igitur *Ruminaland* in Tabula geogr. *Hmskr.* T. III?) nisi per periphrasin *fyrr sunnan fiall*. Italia ad fl. Liris usque dicebatur *xxx' Ægypti Italia*, complexa iterum *Longobardiam* (Langbardaland, Lombardaland, Lombardi) ab Alpibus & Monte Bordonis terminatam (cfr. de finibus Longobardiæ majoris *Muratori* Scr. X. col. XLVII), & *terram Romanam* (Romaborgarland, Romveriarike). Per Longobardiam in Inscriptionibus runicis (*Cochlæi Vita Theodorici* p. 479) sine dubio intelligitur Italia universa. De *Tuscia* vid. supra Ann. 86. Italiæ, fl. Liri ad austrum, apud Nostrum exhibetur et politica denominatio *Sikileyarriki* (quemadmodum in Bened. Petrob. Vita Henr. II. *Scr. Res. Gall.* T. XVII. p. 501: "*Garilia* est divisio terræ Romanorum & terræ Regis Siciliæ") & geographica *Pul, Pulsland* (Apulia) æque ac *Campania* Islandis nota (cfr. *Scr. Res. Dan.* II. p. 56). Eisdem vero sub nomine *Apulia* non solum Italiam inferiorem, verum etiam subinde universam Italiam cogitasse (*F. Johannei* Hist. eccl. Isl. I. p. 217), ideis Mediæ ævi geographicis minime observatur, nam Sec. XIIIo & aliquanto etiam post, passim unius *Apulia* absoluto nomine cunctam Italiam cis Tiberim exteri occidentales nuncuparunt. *Muratori* Scr. X. col. CCXC; cfr. *C. Peregrini* Diss. de Campania felice ed. *Al. Duker.* col. 52.

[121] Sine dubio Aquinum (rec. Aquino) in terra Laboris, antiqua civitas episcopalis.

[122] Loquitur hic de celebri, in Monte Cassino Sec. VIIo fundato monasterio Ordinis S. Benedictini, ad quod jam a Medio Sec. XIo "partim — templi tam vulgati & tam

*celebris conuendi, partim denique in hoc sacrosancto coenobio conuersandi & Deo, quoad "viverent, seruiendi, multi ex multis & extimis terrarum partibus cepere confluere;" *Leonis Ostiensis Chron. Mon. Casin.* in *Muratori Scr. T. IV. p. 450.* Ex hoc chronico, totam Nostri relationem, quantum sufficit, illustrare licet. Sic, quoad *arcem* legitur, jam Sec. IX^{mo} "totum monasterium, quod sursum erat, muris ac turribus firmissimis in modum castelli munitum fuisse" p. 309. De ecclesia S. Benedicti Sec. VIII^{vo} primum aedificata vid. p. 275-291. De ecclesia S. Martini a Patre Benedicto constructa, postea vero ampliata & A. 1090 dedicata, in cuius altari reliquiae Mathaei Apost. & Martini Ep. reconditae erant vid. p. 494-95. De eccl. S. Andreae 1093 dedicata p. 496; de eccl. S. Mariae jam Sec. VIII^{vo} juxta eccl. S. Benedicti exstructa p. 276; de eccl. S. Stephani A. 1103 dedicata p. 507; de eccl. S. Confessoris Nicolai circa A. 1000 constructa p. 355. Ad quatuor ecclesias, a Nostro non nominatas, tum referendae sunt Eccl. S. Michaelis Arch. Sec. VIII^{vi} p. 275-76, S. Angeli & S. Martyris Apollinaris p. 294. Caeteroquin saeminis, in ecclesiam M. Casinensem uti in plures monachales ecclesias, interdictum fuisse aditum, observavit *Mabillon Ann. Ord. S. Bened. I. p. 86, 87, 113.*

[123] Oppidum S. Germani cum altero monasterio ad radices M. Cassini situm.

[124] "Harum provinciarum caput ditissima Beneuentus." *P. Warnefridi Hist. Longobard. L. II. c. 20.* Sedes fuit Archiepiscopalis ab A. 969.

[126] Sipuntum, urbs aeo antiquo celebris, a Sec. XII^{mo} in eunte paulatim collapsa, & postremo omnino vastata, ex cuius ruinis circa medium Sec. XIII^{vi}, sexto milliario distans Manfredonia exstructa est, quo etiam sedes Archiepiscopalis, jam A. 1034-44 constituta, translata fuit; *Ughelli It. sacra X. col. 810.* Ad montem Garganum, sacris Archang. Michaelis famosum, jam a Sec. XI^{mo} Normannorum e Gallia inceperat peregrinationes religiosae (*Sukmii Hist. Dan. III. p. 486, 612*). Sacri hujus loci conditio ita, Nostri sat congrue, describitur in *Actis Sanct. Sept. Tom. VIII. p. 58*: "In summitate M. Gargani..... positum est oppidum S. Angeli — unde, mons ipse aliquando S. Angeli nuncupatur.... In hoc S. Angeli oppido visitur sacrum antrum s. ecclesia toti orbi celeberrima titulo S. Michaelis Archangeli." Commemoratur quoque "Altare — rubro contextum palatiolo" (Nostri sudario) p. 62.

[127] Ant. Barulum, rec. Barletta. Hinc sexto milliari distat Tranum rec. Trani, ante Innocentium III. sedes archiepiscopalis, (*Swinburne Reisen durch beide Sicilien, übers. von Forster I. p. 214*), a cuius portu commodissimo transfretabant Hierosolymam versus. *Atiner. Benj. a Tudela p. 17.*

[128] Vigiliæ rec. Bisceglia, a Trano quatuor milliariibus remota est, civitas episcopalis (*Swinburne l. c. Ughelli It. S. VII. col. 935*).

[129] Melphictum, Melitum rec. Molfetta, quo a Vigiliis tria sunt milliaria. Habuit sedem episcopalem (*Swinburne l. c. Ughelli I. col. 916*).

[130] Javenacia, Javenaciam rec. Giovenazzo, sedes episcopalis, duodecimo a Bario milliari remota. *Ughelli VII. col. 720.*

[131] Bario rec. Bari, cathedra Archiepiscopalis minorem conciliavit gloriam quam reliquiae S. Nicolai, de quibus hæc in *Ughelli It. sacra T. VII. col. 592*: "omnium hujus civitatis ecclesiarum celeberrima est S. Nicolai.... maxima parte ejus ossium prædices, unde liquor humanus corporibus salutaris manat, ad quod visendum & venerandum peregrini confluunt, non modo finitima ex provincia, sed ex remotissimis regionibus. Translata

fuerunt ejus lipiata ex Myra Civ. Lyciæ ad Barensem Civ. A. 1087, cujus translationis memoria in romano Martyrologio agitur d. 9 Mai." Per remotissimas regiones hic etiam intelligi nostrum Septentrionem, arguunt *Knytl. S. p. 148* (de Erico bono) & *Hungvaka p. 115*; erat igitur *F. Johannæus H. ecc. Isl. I. p. 217*, hocce *Bar* (terram Barensem, *A. Sanct. Febr. III. p. 112*) per Barbariam africanam interpretatus. Translationis ejus mentio fit in *Hungv. p. 66* & in *Ann. Isl. Reg. in Scr. Rer. Dan. III. p. 47*.

[132] Vet. Alba longa, hod. Albano, civitas episcopalis.

[133] Intelligitur hic manifeste famosa illa *Via Appia* "regina viarum," a Roma per Italiam inferiorem, trans mare in Græciam & Asiam ducens. Cum a Roma Brundisium usque protendebatur, milliaria vel 380 (190 leucas gallicas) vel 360 (180 ejusmodi) æquabat hæc via, (*N. Bergierius de Imp. romani viis in Grævii Thes. Ant. Rom. X. col. 158*) cui obende triam tum hebdomadam iter bene sufficiebat. Pontem (*bru*) sine dubio eam vocavit Noster, quod a Trajano Terracinam usque trans paludes Pontinas continuata fuit, magnis spatiosisque molibus & aggeribus injectis (*ib. col. 51*). Huic restitutori & continuatori debuit nonnunquam appellationem *Trajanæ*, quæ errore scriptorio forsitan transiit in Nostri *Flaiansbru*. Quod attinet encomium, quo hic extollitur, dignum erit, quod cum hoc conferatur, testimonium *Bergierii l. c. col. 30*. "Via.... uti ratione temporis prima est omnium, sic & pulchritudine & magnificentia sui operis — sive quis consideret illius longitudinem sive latitudinem & crassitudinem tesserarum, quibus strata est, sive formam temperationis sive artificium juncturæ."

[134] Ant. Anxur. rec. Terracina; sedes episcopalis. Floruit ad tempus Alarici, quo flamma & ferro vastata (de Romanis perperam loquitur Noster) in pessimum dein statum abiit. *Contatoris Hist. Terracinesis. Romæ 1706. 4. p. 37.*

[135] Rec. Fondi, civitas episcopalis.

[136] Garda est vel castrum Garilianum prope amnem ejusdem nominis, *Muratori Scr. X. col. CCLXIX*, vel haud procul dissitum Castrum Cajetanum s. Gaetanum (Gaeta) *ib. col. CCCIII*.

[137] Monopolis, rec. Monopoli, ant. Egnatia, Civitas episcopalis ab A. 1059. *Ughelli I. col. 961.*

[138] Brundisium, "quo desinit itala tellus," *Silius Ital. Lib. VIII. v. 576*. Quemadmodum Noster, *Geogr. Nub. p. 228* observavit hanc urbem esse "mari Venetorum oppositam." Dicitur hoc mare in *Fragm. geogr. in Scr. Rer. Dan. II. p. 37* *Feneyabota*, quem (*Venetiarum sinum*) *Ughelli (It. sacra V. col. 1157)* inter *Brundisium* & *Aulonis* portum incipientem, describit.

[139] Dicitur *Fenedi* in *Knytl. S. p. 148*. Per Patriarchatum Veneticum, hic proprie intelligendus est Patriarchatus *Gradenis*, vid. *Ughelli T. V. col. 1079*. De translatione corporis Ev. Marci Venetias & in ecclesiæ ejusd. Sancti depositione vid. *Fl. Cornelii Eccl. Venetæ antiquis monumentis illustr. Decas XIII. P. I. p. 7 sq.* Commemoratio *Evang. Lucae*, ætatem huic opellæ adscriptam quodammodo impugnare videtur (*cf. Præf. p. 3*) nam corpus dicti Sancti demum A. 1463 Venetias devenit (*Cornelii Eccl. Venet. Dec. XIV. P. post p. 90*). Cum vero Codex No. 194 manifeste prodatur Sec. XIV^{vi} scriptorem, nescio an hic pro *Luca* legendum *Lucia*, cujus Sanctæ corpus, expugnati Byzantii spoliunt, A. 1204 Venetiam, in Monasterium S. Georgii delatum fuit; *ibid. Dec. XI. P. Post. p. 131*.

[140] Licet *Dyrrachium* statim post Venetias commemoratur, haud tamen credo itinerestorem nostrum ex hac urbe in istam transisse, cum ex Venetiis plerumque trans mare

terram sanctam petere soliti essent (*F. Johanni* Hist. eccl. Isl. II. p. 397), nec desint exempla Sec. XIIIⁱ tractus ex Apulia (Brundisio?) in Dyrachium; *Orkn. S.* p. 318, *Ser. Rer. Dan. V.* p. 361. De viis diversis per quas terram sanctam adierunt Septentrionales, vid. *W. Simonsen* Nordiske Valfarter og Korstog p. 28-29. In *Orkn. S.* p. 318 vocatur Dyraksborg in Bulgaria; nunc Durazzo in Albania.

[141] Nisi Noster ex insula *Santa Maura* (ant. Lencadia) Corcyrae ad austrum, brevi ante Portum Viscardi, haud formavit suum portum *Mariae*, nescio ubi alias hic quarendus sit.

[142] "Duæ insulae, quarum una dicitur *Chefelina* (Cephalonia) & altera *Fale de Compar*, dicuntur *Portus Viscardi*;" *Ser. Rer. Gall. XVII.* p. 534. Quo modo D. Norm. *Robertus Quiscard* huic nomini occasionem dedit vid. l. c. p. 533. Nunc dicitur fretum *Quiscardi* s. Canal *Quiscardo*, inter Cephaloniam & Ithacam; *Cotovic* Itinerarium p. 45-46. *Pomardi* Viaggio nella Grecia 1804-6. II. p. 150.

[143] *Engilsnes* in *Morkinskinna* scribitur *Aungulsnes* (*Torfæi* Hist. Norv. III. p. 457). Loquitur Noster de Capite Maleæ, hodie *Cap S. Angelo* in Morea, e regione Insulae *Cerigo*. Editor *Heimskr. T. III.* p. 243 commiscet illud cum Chersoneso Thraciæ ad Hellespontum (*Ægisnes*), cfr. *Orkn. S.* p. 316, quem in Tab. Geogr. perperam ponit eo loco, ubi nunc est *Cap Linquetta*.

[144] Cogitavit Auctor unam alteramve ex maris Ægei insulis; quarum pleræque ex *Stalimena*, *Santorin*, *Milo*, igni subterraneo originem debent; immo *Thermia* nomen gerit ex thermis. Quænam vero nomine Patientiæ (cæteroquin nullibi obvia) vel Siciliae designatur, incertum est, nisi sit *Insula Naxos*, a *Plinio* Hist. Nat. IV. 22. & *Agathemera* Geogr. l. c. 5, *Sicilia minor* appellata, vel ob fertilitatem vel ob præcipuam, inter insulas Cyclades, magnitudinem, in qua tamen nulla ignis subterranei vestigia commemorant Itineraria.

[145] De hæc *Martinopoli* nil mihi constat.

[146] Nomen inprimis convenit *Ins. Cos*, hodie *Stanco* (εἰ ταν κῶ). In suspensio tamen relinquo, anne hic cogitari posset *Ins. Corcyra* M. Æ. *Cuverfu* (Corfu) cujus a Romania & Apulia distantia a Scriptore M. Æ. fuse indicatur; *Ser. Rer. Gall. T. XVII.* p. 535.

[147] Intelligo hic insulam Asiæ minori proxime adjacentem, quam a Rhodo ad Cyprum præternavigabant, quamque *M. Samiti* (de Secretis infidelium in *Gestis Dei per Francos* II. p. 90) "*Insuli Castri Rozi*," *Barth.* vero a *Saligniaco* (Itinerarium terræ sanctæ T. III. c. 19) *castrum rubrum* nominabat; nunc *Castello rosso*. Haud procul hinc distant urbes *Patera* & *Myrra*, de quibus annotavere *Emendationes Gervasianæ* (*Leibnitii* *Ser. Brunsv. T. II.* p. 763): "*In Lycia metropolis est Myrræa sub qua et Pathera, natio S. Nicolai.*"

[148] Respicit Noster Veterum insulas *Chelidonas*, 6 stadiis a promontorio sacro Pamphyliae remotas (*Mannert* Geogr. d. Griechen u. Römer VI. 2. p. 136-37) a *Sanuti* l. c. p. 89 *Scholia* (Scopuli) *de Chelidoniis*, in *Actis Sancti*. 22 Julii p. 320 *Chelidonium promontorium* dicitur. In tabula *Blaeuwiana* Asiæ minoris occurrit C. (Cap?) *Celidonia*. Auctor vero sibi ipse contradicit, dum Asiæ minorem & Græciam & Turciam vocat.

[149] "Inter Rhodum & Cyprum sunt syrtis, quæ vulgo *Gulfus Sataliæ* nominantur;" *Gervasi* otia Imp. in *Leibnitii* *Ser. Brunsv. I.* p. 920. Appellatio islandica convenit cum sinu *Attalico* ex *Atalia* s. *Satalia*, urbe antiqva Pamphyliae; *Cotovic* Itinerarium p. 86

[150] Sine dubio hic cogitatur urbs in qua obiit *Ericus bonus*, in *Knytl. S.* p. 168 *Basta* & a recentioribus *Bassa* dicta; cfr. *Suhmii* Hist. Dan. V. p. 109.

[151] De monasteriis cum hospitibus sive de solis hospitibus, quibus Italiæ Medii Ævi Principes & magnates necessitati viatorum, per inhospitos saltus, per juga montium domibus, fluviosque pontibus destitutos, iter facientium, consulebant & quorum quinque a Nostro memorantur, vid. *Muratori* Ant. Ital. III. col. 576. Pietatis *Regum Daniæ*, honorificum argumentum produnt xenodochia, quibus ii subditis suis, quos varii generis rationes, terram adeo remotam frequentare adegerunt, hic succurrere studebant. Jam *Canutus M.* tali hospitii fundatione, de omnibus e regnis borealibus Romam petentibus, bene promeritus est; *Knytl. S.* p. 30. *Suhmii* Hist. Dan. III. p. 612. Binorum Xenodochiorum, quæ prope *Placentiam* & *Luccæ* condidit *Ericus bonus*, mentio fit tam a Nostro (cfr. supra p. 19) quam in *Knytl. S.* p. 150 (cfr. *Suhmii* Hist. Dan. V. p. 47). Occasione postremæ, conjecturam mihi benigne aperuit civis eruditus, Doctiss. *Mag. H. Estrup*, quam ipsius verbis hic inseram: "*Ericus bonus* — *Luccæ* commoratus, in eadem urbe pietatis suæ monumentum posuisse fertur, quod alii monasterium scribunt, alii diversorium cum taberna s. *hospitium*" (o: spitali, sic *Knytl. S.* l. c. unicus, cum Nostro, hujus relationis fons) "*peregrinatoribus danicis commodum. Cujus de natura cum inter Nostrates parum constaret, in ipso loco certior fieri volui & per literas doctum quendam Luccæ degentem, Giulio di Santino*, qui permittente principe *Luccensi* *Chartophylacia* patriæ urbis novissime examinaverat, percontatus sum. E charta igitur ecclesiæ S. *Frediani A.* 1099 data, edoctus sum "*Enricum Regem* (*Enrico Re*) quendam, ecclesiam hanc beneficio donasse *Mansorum* duorum (o: IX. fere jugerum), ea lege, ut in templo sibi missa quotidiana celebraretur noctuque candelæ accenderentur: Nullum alium *Enricum* h. l. dici nisi *Ericum* nostrum ratio temporum fert, verum constans est fama, Regem amore incensum sanctimonialis, quæ in cænobio *Ecl. S. Frediani* vicino vitam devovisset, donum pro liberatione animæ illius disse." Quæ in cantilenis danicis heroicis (*Udvalgte danske Viser fra Middelalderen* I p. 157-58) occurrunt de hospitibus, in usum Danorum Romam proficiscentium, imprimis ad hæc a *Erico b.* fundata referenda censeo.

[152] Licet Editor *Hmskr. T. III.* Præf. p. [XXII. jam probare conatus est *Akrsburgum* ibid. p. 240 & *Orkney. S.* p. 310, memoratum, *Akharoum* vel *Akron* inter *Ascalonem* & *Joppen* habendum esse, credo tamen, ratione contextus, hic cogitandam *Ptolomaida* s. *Acram*. Permisset id Noster cum *Capernaum*, sive cogitaverit illud ad mare *Galilæum*, sive aliud ad mare *Mediterraneum*, haud procul a *Cæsarea*; *Bachiene* *Beschr. von Palæstina* Tom. II. Vol. 4. p. 183, 199.

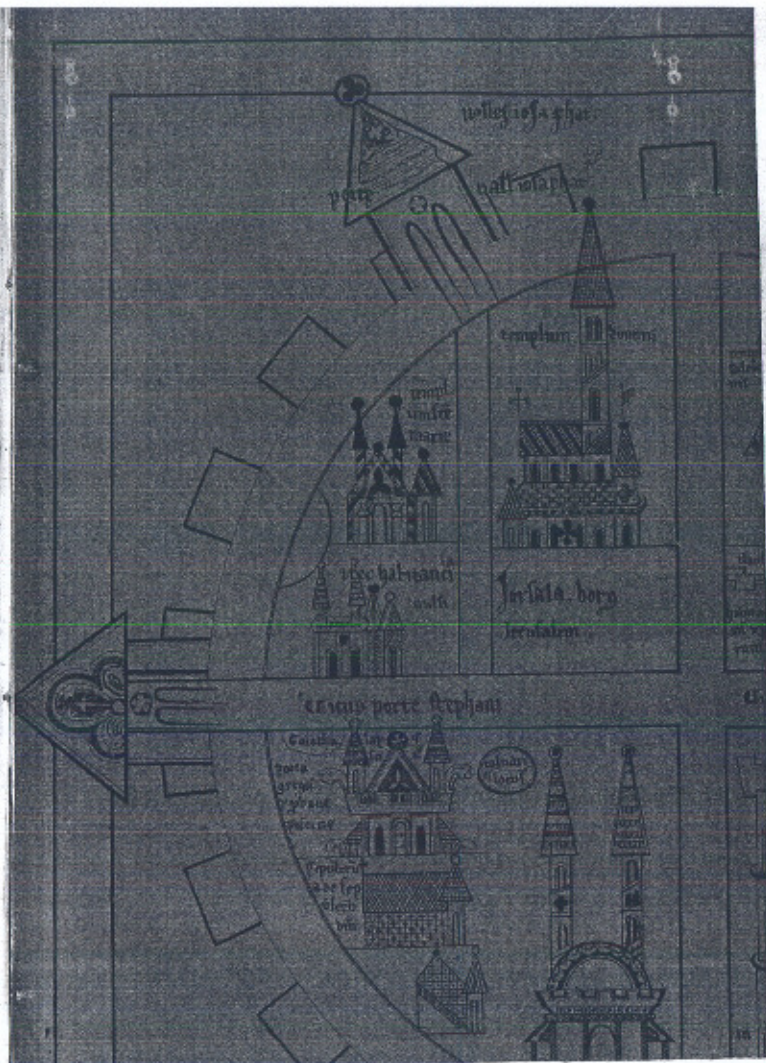
[153] Intellige *Cæsaream Palæstinæ*, *Acrae* ad austrum; vid. *Bachiene* l. c. Tom. II. Vol. 3. p. 233.

[154] Respicit Auctor adventum classis norvegicæ ad *Joppen*, & in hac urbe *R. Balduini* cum *R. Sigurdo* congressum, ante expugnationem *Sidonis*, de quo, *Heimskringla* tacente, verba faciunt scriptores exteri; cfr. *Torfæi* Hist. Norv. III. p. 455-56.

[155] Urbem *Ascalonis* in *Judæa*, Noster in terra *Saracenorum* collocat, quia tunc temporis *Saraceni*, quorum firmissimum extitit munimentum, eam tenuerunt; cfr. *Bachiene* Tom. II. Vol. 3. p. 36 sq.

[156] *Acrae* ad orientem sita est urbs *Tyrus*, cujus appellatio vernacula *Sor*, *Sur* (*Mannert* Geogr. VI. 1. p. 361) propius accedit ad *Nostri Syr*; quemadmodum *Sidonis* appellatio M. Æ. *Sagitta*, *Said* ad *Nostri Seth* & *Heimkr. III.* p. 242, *Sætt*. *Tripolis* urbs

Papiam et Placentiam orientem versus declinare, offert sese urbs Rhæthiæ *Ilantium* (*Ilanz*) M. Aë. *Ilande*, *Hilliandæ villa* (cfr. *Joh. Mülleri Gesch. Schweiz. Eid. Lpz. 1806. I. p. 189*) nunc quidem exigua, olim vero spectabilis et, urbium ad Rhenum sitarum, præstantissima. Verum, omni adhibito studio, nil expiscari potui de reliquiis sancti cujusdam ibidem conditis, vel alia ratione, quæ religiosos peregrinatores allicere posset. Si vero pro *eystra* legitur *vestra*, occidentem versus progrediendo, attingimus *villam S. Aëgidii* (S. Giles) M. Aë. *Burgum S. Aëgidii* in Gallia australi prope ostium Rhodani, quæ originem debet monasterio a S. Egidio (S. Giles) ineunte Sec. VI. in valle Flaviana condito, quod tanta gaudebat frequentia, ut A. 1116 nova basilica opus esset, (*Mabillon Ann. Ord. S. Bened. Tom. V. p. 623*). Hinc quoque incrementa cepit urbs, et jam medio Sec. XII. *Benj. Tudelensis* (ed. l'Empereur, Lugd. Bat. 1633. et p. 7.) refert "*Burgum S. Aëgidii* ab ultimis usque terris frequentari variis *gentibus ac insularibus*," unde etiam Comites Tolosani Sec. XI. et XII. titulum Comitum S. Egidii sibi assumerunt. (*Hist. Gener. de Languedoc T. I. p. 257-58*). Cum fama hujus Sancti adeo divulgata esset, ut vel S. Petri Romæ et S. Jacobi Compostellæ æqui parari posset, vero haud absimile est, istis *Benj. Tudelensis* "ultimis terris" Septentrionem nostrum quoque annumeratum fuisse. Attamen indicium hujus loci ab hominibus borealibus frequentati, unicum tantummodo mihi se obtulit, *Rafni* scil. *Sveinbjörnsonis* fil. Sec. XII., quem tradit historia ejus, e Norvegia ad S. Thomam in Anglia profectum et inde *Burgum S. Egidii* (hinc *helga Egidium* i *Ilansborgi*) adiisse, ubi ipsi in mentem succurrit vulgi traditio, Deum quibusvis precibus ob meritum S. Egidii factis, satisfacturum. Sancti hujus venerationem Nostratibus haud fuisse ignotam, probare quoque videntur verba tertiæ partis Cod. 194, e quo hæc edita sunt: "*Egidius huilir i Provincia*." Credo igitur me haud temere *viam* hanc *Ilani* per iter ad *Burgum S. Egidii* in Gallia interpretari, imprimis cum Medio Aëvo, immo Sec. XII. haud desunt exempla talium itinerum ab ista urbe per Alpes et Longobardiam in Romam et hinc iterum illuc susceptorum; vid. *Muratorii* Scr. Rer. Ital. Tom. III. P. I. p. 435.

Descriptio quorundam terræ sanctæ memorabilium.

In Prolegomenis ad opellam præmissam, mentio facta est descriptionis terræ sanctæ in Codice No. 194 obvia. Eadem, incunte Sec. XIV. scripta extat in folio membranaceo Fasciculi *A. Magn.* No. 736. Utraque, cujus et initium et finis adest, lacunas habet; cæteroquin talem invicem similitudinem præferunt, ut una eademque opella censeri possint, sequè invicem facile suppleant. Num eidem auctori, cui summa illa geographica et itinerarium, an recentiori cuidam, adscribenda sit, hærens dubito; uti etiam, utrum peregrinatori cuidam religioso, an relationi talis orali, a scriptore nec semper recte intellectæ nec bene et perspicue expressæ, adscribenda. Est unica, si præmissum itinerarium excipies, quantum scio, terræ sanctæ ab Islando facta descriptio, cum ingens harum copia, partim typis nondum divulgata, in exteris habetur, cujus bonam partem *Meuselii Bibliotheca historica* Vol. I. P. II. p. 75. sq. recenset. Harum quasdam eum Nostra conferens, diversitates subinde offendi, ad quas is, qui aliquando locorum sanctorum historiam et descriptionem criticam elaborandi consilium capiat, attendere haud forsitan supervacaneum ducat. Huic tractatui in Cod. 736. additur ichnographia Urbis Hierosolymæ, codici nostro coæva, penicillo haud ineleganti delineata, quam æri incisam in calce subjungi curavimus. Ejus exemplum, minus tamen et minori elegantia elaboratum exhibet Cod. No. 544. Tales Hierosolymæ et locorum terræ sanctæ icones, a pluribus Medii Ævi scriptoribus exhibentur. Sistunt talem *Adamnanus* (*A. Sant. Ord. Bened. Sec. III. T. II. p. 505. 510.*) et *Sanuti* (*Gesta Dei per Francos T. II.*); provocat ad tales *Beda* (*Opera ed. Colon. T. III. p. 363.*); desunt vero in Editionibus quæ mihi ad manus fuere. Quo omnia fere huc pertinentia, quatenus mihi se obtulerunt, in unum conferrentur locum, excerpta quædam ex *Kyrialaxsaga*, annotationibus inserui. Est ea fabula romanensis Islandica, cujus codex membranaceus Sec. XIV. exeunte scriptus habetur inter *Arnæ-Magnæana* No. 489. 4. (cfr. *Suhmini Hist. Dan. Crit. II. p. 387. 625.*), cujusque caput XXXI^{ma} continet descriptionem Urbis et tractus Hierosolymitani, quæ hic editam in plurimis refert.

Annotations.

[1] Eodem fere moda *Joh. Phoca* (*A. Sanct. Mai. T. II. p. XIII.*) commemoratur "Gol-gatha, in quo *Calvæ locus* et excisa *crucis basis* et *dirupti saxi* tempore passionis situs: sub quo in citate lapidis, . . . scatebræ *dominici sanguinis* super eam effusæ." *fr. Borcardi* descr. rræ sanctæ p. 40. *Sanuti* l. c. p. 254. *Joh. Wirzburgensis* descr. rræ sanctæ in *Pezii* Tes. Anecd. T. I. P. 3. col. 516. *Mandeville* Itin. c. 14.

[2] Calvariæ divsam altitudinem tribuunt scriptores (*Sanuti* p. 254, *Cotovici* Itin. 155). Proxime ad Istrum accedit *Saligniac* T. VII. c. 4. 18 gradus indicans.

[3] *Kyrialax* S. sbet: "þar stendur *Simcons kirkia*, ok er þar vardveittur handleg-ur hans yfir altarinu þar kom ofan bref þat, er sialfur Drottinn ritadi med sinum hön-um, gullstöfum um inn helga Sunnudag; þar hanga jarnrekendur þær er vor Herra I. Chr. var bundinn nd." De hac epistola nihil omnino reperire potui. *Bernardi* ite-riarium (870; in A. Sct. Ord. Bened. Sec. III^{ti} T. 2. p. 525) loquitur de "ecclesia ad meridiem in monte Sn, quæ dicitur *S. Simeonis*, ubi Dominus lavit pedes discipulorum suorum, in qua pend spinea Domini corona."

[4] In terræ sanæ descriptionibus nullibi alias hujus S. Anastasiæ mentio occurrit. vid, si Auctor intellexerit "sanctuarium in quo majus altare in honorem *Anastasio* 3: sanctæ resurrectionis consecratum" (*Joh. Wirzburgensis* l. c. col. 519) & græcæ lingvæ ignorantia, ex gr. *ἀναστή* finxerit nomen proprium?

[5] Loquitur auctor haud satis distincte, dum eccl. S. Sepulchri in alio templo col-locat, cum e contrariis loca illa comprehenderet. *Kyrialax Saga* descriptio illis est: "I Pulkro kirkia ero standaði *him* kirkjur aðrar (sed tantummodo quatuor re-ferret). *Ein* er *Krokirkia*, þar stendur kross Drottins pryddur þinu skirasta gulli ok illur settur Gimsteinu, med undarligum ok fáheyrdum hagleik. *Önnur* kirkia er yfir grof Drottins, þar slmt ifra er berg eitt, niu fadma á hverna veg, þar er ein bora á berginu ok stendur þ undir ein kirkia, fiogra fadma ok tuttugu á golf nidur. I þessari boru sem a bergi er, stov kross Drottins vors ok nidr igeignum þa boru rann blo-ðit ok sa stein sem er altarinu, ok undir var blodrasinni, er enn i Dag sem nýblætt hafi. Þar stendr *Simeons kirkia* (vid supra No. 3) . . . þar i Pulkro kirkia stendur kirkia heila-grar *Caritas*, þar hár hun med holdi ok hari ok heillum likama." Huic descriptioni, mnum mihi notarum primis respondet ea, quæ occurrit in *Bernardi* Itin. l. c. p. 524: Intra hanc civitatem . . . quatuor eminent ecclesiæ, mutuis sibi met parietibus cohæren-tes: una videl. ad orientem, quæ habet montem Calvariæ & locum in quo reperta fuit crux Domini. . . . *aliad* meridiem, *tertia* ad occidentem, in cujus medio est sepulcrum Domini habens IX camnas in circuitu suo, inter quas consistunt parietes ex optimis la-pidibus: ex quibus I columnis, IV sunt ante faciem ipsius monumenti, quæ cum suis parietibus claudunt lædem cquam sepulchro positum, quem angelus revolvit. . . . Inter prædictas igitur IV ecclesiis est *paradisus* sine tecto, cujus parietes auro radiant, pav-imentum vero lapide erudit pretiosissimo, habens in medio sui confinium IV catenarum, quæ veniunt a prædictis quatuor ecclesiis, in quo medius dicitur esse mundus." Hanc va-riorum ædificiorum cainuitatem indicant quæque *Adamnanus* l. c. p. 506, *Borcardus* c. II. §. 43, *Sanuti* p. 3.

[6] "Fyri norda Pulkro kirkia, standa þau kerti a marmarastolpum er himneskur elldr kemur ofan hvt ár, laugardaginn fyrst Paska ok þann hafa þeir hvort ár sidan."

Kyrialax Saga. De hoc prodigio, quod primum innotuit Sec. IX^{to} quodque adhuc quo-vis anno evenire Christiani orientales sibi persuasum habent, consule quæ collegit *Plessin-gius* in *Golgotha und Christi Grab* p. 352. Observatio auctoris, hunc ignem descendere, cum Christiani (non Sarazeni) urbem tenent, haud multum abladit a *Cotovici* Itin. p. 183 quo traditur lumina accendi, cum *Catholici* ecclesiam moderentur, *Græcorum* vero Patriarcham e silice ignem excutere."

[7] "Ok hafa þeir forna ok Ebreška alla tidagiord." *Kyrialax* S. Haud absimile est, auctorem hic cogitasse Christianos orientales, diversarum sectarum, qui in Templo de-gentes cultum divinum lingvis vernaculis, et inter has quoque chaldaica, exercebant. *Bor-cardus* in *Canisii* Lect. Ant. T. IV. p. 22. *Joh. Wirzburg.* l. c. p. 550.

[8] Intelligitur hic "crypta XLII graduum profunda, ubi S. Helena Regina reperit tres cruces . . . ac etiam clavos crucis Domini." *Mandeville* Itin. c. 14.

[9] De sacello, in quo pars columnæ flagellationis Christi erat; *Mandeville* Itin. c. 16. *Cotovici* Itin. p. 157. 163. *Kyrialax* S. addit: "ok þar er vondurinn er hann var bardr med."

[10] Capella, in qua lapis quo Dominus innixus, coronatus fuit; *Anselmi* descr. ter-ræ sanctæ (1509) in *Canisii* Lect. ant. IV. p. 794.

[11] Cfr. supra Not. 5. Absque dubio *Charitas* lapsu calami scriptum est pro *Char-iton*. Ita enim *Joh. Wirzburgensis* l. c. vol. 530. "in quadam Syrorum ecclesia quiescit "sacrum D. *Kariton* Martyris corporis; quod ibi . . . fere adhuc integrum in quadam lignea "arcula reconditum ostenditur."

[12] Ab ecclesia S. Sepulchri in orientem ad stadium habetur ædificium quod *temp-lum Domini* nominant. *Mandeville* cap. 15.

[13] Cfr. *Adamnanus* p. 506. Per montem (berg) hic intelligitur lapis non opera-tus velut *rupes* quædam, quales memorat *Joh. Wirzburgensis* l. c. col. 512.

[14] *Kyrialax* S. addit sacellum in monte saxi exstructum esse et vestigium lapidi sub altari condito, impressum esse. Cfr. *Plessing* *Golg. und Chr. Grab* p. 159.

[15] "Apparet impressio digitorum ejus, ac si in pasta facta fuisset; quam impres-sionem dicitur fecisse apprehendendo rupem cum terreretur a turbis." *Sanuti* l. c. p. 255. cfr. *Saligniac* T. IX. c. 2.

[16] Cfr. *Bachione* l. c. Tom. II. Vol. I. p. 441.

Ad Ichnographiam Urbis Hierosolymitanæ.

Pro corrupto *Iter habitancia vulsi* habet Ichnographia Cod. No. 544. *Iter* . . . habitatio vulgi.

Lapis scitus leg. lapis scissus.

Probacio piscine 3: probatica piscina.

Sepulcrum Ade 3: Sepulchrum Adami.

Porte natus; forsan leg. Porta vetus.

